

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Pokusy o smíření křesťanského západu a východu

Jindra Šťastná

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Pokusy o smíření křesťanského západu a východu

Jindra Šťastná

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková, CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucí práce, Mgr. et Bc. Dagmar Demjančukové, CSc., za její vedení při tvorbě práce, podnětné nápady a připomínky. Také bych ráda poděkovala JUDr. Janu Klailovi a Ludmile Fecurové za ochotu a poskytnutí rozhovoru.

Obsah

1 ÚVOD.....	1
2 PŘÍČINY CÍRKEVNÍHO ROZKOLU.....	4
2.1 Příčiny Velkého schizmatu.....	6
3 PRŮBĚH VELKÉHO SCHIZMATU	8
3.1 Události bezprostředně po Velkém schizmatu	8
3.2 Křížácké výpravy a snahy o znovudobytí Svaté říše	8
3.2.1 První křížová výprava.....	10
3.2.2 Druhá křížová výprava.....	13
3.2.3 Třetí křížová výprava.....	15
3.2.4 Čtvrtá křížová výprava.....	16
3.3 Význam křížových výprav	18
4 VÝVOJ KŘESŤANSKÝCH CÍRKVÍ PO ROCE 1054	19
4.1 Východní církve.....	19
4.2 Západní církve.....	22
4.2.1 Protestantství.....	24
4.3 Komparace rozdílů východního a západního křesťanství.....	25
5 POKUSY O SJEDNOCENÍ PO ROCE 1054	27
5.1 Ekumenismus	28
5.1.1 Světová rada církví	29
5.1.2 Pohled katolictví na ekumenismus	30
5.2 Další pokusy o obnovení jednoty křesťanských církví	31

5.2.1 Východní církve sjednocené s Římem	33
5.3 Osobnosti slovanského ekumenismu	34
5.3.1 Vladimír Solovjov a J. J. Strossmayer	34
6 ČESKÝ EKUMENISMUS	36
6.1 Tomáš Špidlík	37
7 ROZHOVORY NA TÉMA EKUMENISMU	38
7.1 Shrnutí rozhovorů	38
8 ZÁVĚR	39
9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	41
9.1 Internetové zdroje	43
9.2 Zdroje příloh	43
10 RESUMÉ	45
11 SEZNAM PŘÍLOH	47
12 PŘÍLOHY	48

1 ÚVOD

Křesťanství je spolu s judaismem a islámem nejrozšířenější monoteistické náboženství. Vzniklo z židovství a jeho posvátnou knihou je Bible. Křesťanem se člověk nerodí, ale stává se jím po křtu a po přijetí víry. Křesťané uznávají jednoho Boha a jako spasitele a Božího syna vyznávají Ježíše Krista, uznávají křest a věří v odpuštění a spásu. Křesťanství bylo původně jednotné, ale v průběhu tisíciletí se rozdělilo na západní a východní tradici, jejichž součástí jsou hlavně protestantská církev, katolická církev a pravoslavná církev. V historii křesťanství došlo k několika schizmatům¹, křesťanství však bylo vždy schopno toto překonat, najít společnou cestu a znovu se sjednotit. Tím definitivním rozdělením, které přetrvává až do dnes, bylo Velké schizma v roce 1054. Vystává zde mnoho otázek: co předcházelo rozdělení křesťanství, jaké byly důvody tohoto rozdělení, jak se dále jednotlivé tradice vyvíjely, jaké byly pokusy o sjednocení a proč se tyto pokusy nezdařily? Sjednocením křesťanství se zabývá ekumenismus.

Cílem této bakalářské práce bude odpovědět na výše uvedené otázky, popsat vývoj křesťanství bezprostředně před Velkým schizmatem v roce 1054 a po něm. Hlavní náplní však bude zmapování pokusů o znovusjednocení křesťanského západu a východu po roce 1054. Nejvýznamnějším v těchto pokusech je pravděpodobně zasedání II. Vatikánského koncilu, který se uskutečnil v letech 1962 – 1965 a byl posledním ekumenickým koncilem.

První kapitola bude věnována vývoji křesťanství před rokem 1054, který vedl k Velkému schizmatu. Jednou z významných událostí bylo Fotiovo schizma, které předcházelo Velkému schizmatu, poté byla církev znovu sjednocena až do definitivního rozkolu roku 1054.

Bezprostředně po Velkém schizmatu následovalo několik křížáckých výprav, které měly pomoci východním křesťanům proti expanzi islámu a nebezpečí hrozícímu od seldžuckých Turků. Západní křesťanská vojska přišla

¹ Schizma- rozdělení jednoty.

pomoci osvobodit svatá místa východním křesťanům a tím se pokusit o obnovení jednoty mezi Východem a Západem. Křížácké výpravy však nakonec rozdělení církví definitivně potvrdily.

Rozdělení křesťanství mělo za následek, že se východní a západní tradice začaly vyvíjet každá jiným směrem a tak se prohluboval jejich rozdíl. Tento vývoj bude popisovat třetí kapitola, ve které bude popsáno, jakým směrem se vydaly jednotlivé církve. Jaké mezi nimi vznikaly postupem času rozdíly, v čem se jejich učení rozcházejí a v čem jsou si podobná.

Až dlouhý čas po čtvrté křížové výpravě začalo docházet znovu ke snahám sjednotit křesťanství. Uskutečnily se tedy dva ekumenické koncily iniciované především pravoslavnou církví. V obou případech došlo k uzavření dohody o církevní unii mezi Východem a Západem, ani v jednom případě však unie nevydržela dlouho a dohoda byla zrušena. Ekumenické koncily a ekumenismus vůbec byly a jsou velmi důležité na cestě hledání jednoty mezi východní a západní církví. Důležitou roli ve snaze o sjednocení křesťanství hraje Světová rada církví, která dává jednotlivým církvím prostor pro tak důležitý vzájemný dialog. Největší posun k nalezení opětovné jednoty se bezesporu uskutečnil díky Druhému vatikánskému koncilu. Díky němu se také zlepšil přístup Katolické církve k ekumenickému hnutí. Výsledkem dlouhých snah o sjednocení Východu a Západu bylo vytvoření unie některých východních církví s Římem. Tato unie je často vnímána jako vzor pro celkovou jednotu křesťanství, ale ne vždy je na ní pohlíženo pozitivně. Mnohdy unie vyostřuje vztahy mezi samotnými východními církvemi.

Samozřejmě také křesťanství v Česku postihlo rozdělení církví na východní a západní tradici. V páté kapitole bude tedy alespoň zhruba popsán vývoj ekumenismu v Čechách a snahy o sjednocení křesťanství na našem území.

Poslední kapitola bude tvořena zamyšlením nad několika rozhovory na téma rozkolu církví a jejich možného znovusjednocení. Respondenty budou

katolík a pravoslavný křesťan, kteří v rozhovoru odpoví na několik otázek. Tyto rozhovory pak budou k nahlédnutí v příloze práce.

Jako zdroj informací pro tuto práci posloužila především sekulární literatura, kterou autorka konzultovala s několika věřícími z řad katolické církve.

2 PŘÍČINY CÍRKEVNÍHO ROZKOLU

Na první pohled se zdá, že křesťanství bylo ve svých počátcích jednotné a až postupem času docházelo k postupným rozdílnostem a rozkolům, které vyústily v definitivní rozdělení křesťanských církví. Tak tomu ale není. Pravdou je, že křesťanství bylo od svého prvopočátku rozdílné. Vznikaly místní církve, které se vyvíjely samostatně v závislosti na kulturních podmínkách daného prostředí.

Křesťanské církve existovaly ve vzájemném společenství, které se zakládalo na tradici Ježíše Krista. Tato společná tradice byla sice v jednotlivých církvích různě vykládána, ale zároveň v ní církve nacházely společný prostor ke komunikaci. Dalším spojníkem pro křesťany a církve byl křest, který ukazoval příslušnost ke Kristu. Společné bylo křesťanům také přesvědčení, že jsou novým Božím lidem, který navazuje na starozákonní Izrael.

Rozptýlenost křesťanských církví a vzdálenost mezi nimi byla veliká, proto udržení jednoty mezi místními církvemi nebylo jednoduché. Křesťané se o zachování jednoty snažili udržováním komunikace a k tomu využívali různé prostředky. Byly to především dopisy² a cestující kazatelé. Důležitým prostředkem k udržení jednoty mezi církvemi byly synody (později koncily), které měly za úkol ukázat, že se jednotlivé místní církve mezi sebou respektují jako církve Kristovy, přesto, že mezi nimi existují rozdíly.³ O jednotu se pokoušela církev také přijetím novozákonního kánonu, apoštolské víry a biskupského úřadu.⁴

Přes mnohé pokusy však nikdy křesťanská církev nedosáhla své vytoužené ideální jednoty. Kulturní podmínky, ve kterých se jednotlivé církve

² Prvním dokladem jsou epištoly apoštola Pavla, později dopisy antiochijského Ignatia.

³ FILIPI, Pavel. *Křesťanstvo*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998. ISBN: 80-85-959-35-2. s. 11-16.

⁴ DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Dějiny a teorie náboženství*. Plzeň : Právnická fakulta, 1994. ISBN: 80-7082-175-2. s. 24.

vyvíjely, různé názory na věrouku a kult vedly k oddělování různých sekt a k mnoha schizmatům.⁵

Už 4. století je poznamenáno vážným konfliktem v křesťanství, kterým je ariánství. Arius tvrdil, že Ježíš je jen člověk, který je obdařen Boží milostí. Tuto myšlenku přijalo mnoho biskupů, ale neshodovala se s tradičním křesťanským pojetím Ježíše. Nicejský koncil prohlásil toto učení za kacířské. Diskuse na toto téma se ovšem vyostřila a rozdělila křesťanské teology do tří skupin. Tento spor přivedl křesťanství k rozkolu, který vyústil v oddělení monofyzitské církve, jenž chápe Ježíše jako Boha (viz příloha č. 7).⁶

Dalším zásadním rozkolem křesťanství je tzv. Fotiovo schizma. Tento konflikt poznamenal 9. století a pro křesťanskou církev to bylo velmi náročné období. Křesťanský Východ vnímá Fotia jako hrdinu a přimluvce u Boha. Západ ho naopak vnímá jako iniciátora rozkolu, symbol pýchy a ničitele křesťanské univerzality.⁷ Fotios byl zvolen jako nový patriarcha císařem Michaellem, papež Mikuláš prohlásil však volbu za neplatnou. Na to Fotios reagoval dopisem papeži, který byl ostře kritizován Římem. Fotios se dostal mnohokrát s Římem do konfliktu. Hlavním sporem byla otázka „filioque“, které vkládali západní misionáři do vyznání nikajsko-cařihradského. Fotios napsal okružní list východním patriarchům, ve kterém exkomunikoval papeže pro špatné zvyky latiníků.⁸ V listu Fotios popsal všechny rozdíly mezi východní a západní církví, čímž chtěl upozornit na to, že se západní církev odchýlila od pravé apoštolské tradice. Po smrti císaře Michaela III. byl Fotios sesazen a nakonec byl exkomunikován a poslán do exilu. R. 1012 byl Fotios východem prohlášen za svatého.⁹

⁵ DEMJANČUKOVÁ, D. *Dějiny a teorie náboženství*. s. 24.

⁶ Tamtéž, s. 25.

⁷ DVORNÍK, František. *Fotiovo schizma: historie a legenda*. Olomouc : PB tisk, s.r.o., 2008. ISBN: 978-80-86715-94-0. s. 19.

⁸ Fotios [online]. [Cit. 2012-03-15]. Wikipedie: otevřená encyklopedie. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Fotios>>.

⁹ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 21.

2.1 Příčiny Velkého schizmatu

Staletí sporů v křesťanství vyvrcholily v roce 1054 Velkým schizmatem. V pozadí tohoto rozkolu bylo mnoho příčin: 1) politické, které byly spojené s přesunutím impéria do Konstantinopole, čímž se obě centra začala postupně osamostatňovat. 2) jurisdikční, ve kterých hrála roli rivalita mezi papežem a cařihradským patriarchou. 3) duchovní a kulturní prostředí, které mělo vliv na rozdílnost církevního života a organizaci církve. 4) učení, do kterého se postupně také promítly rozdíly. V učení se řešilo mnoho sporů, z nichž nejdůležitějším byl spor o „filioque“, kdy Západ v nikajsko-cařihradském vyznání zdůraznil, že Duch svatý vychází nejen od Otce, ale také od Syna. Tuto vsuvku do textu však Východ neuznal.¹⁰

V pozadí definitivního rozdělení křesťanství bylo mnoho důvodů, ale byly to především spory politické, co konečné rozdělení dokonalo. Papež Lev IX. se politicky angažoval ve sporu mezi Normany a Byzantiky, tím se rozhořely nové spory. Byzantský císař Konstantin IX. chtěl uzavřít s papežem spojenectví a získat tak převahu v boji s Normany. Konstantinopolský patriarcha Michael Kerularios se ale snažil sblížení s papežem překazit, protože měl strach ze zásahů papeže do jeho pravomocí. Začal tedy odsuzovat mnoho praktik latiníků, mimo jiné také vkládání „filioque“ do vyznání. Lev IX. proto vyslal legáty - kardinála Humberta, kancléře Fridricha Lotrinského a arcibiskupa Petra z Amalfi - do Konstantinopole, aby jednali o spojenectví a zastavili útoky, které vedl patriarcha.¹¹

Těmto jednáním se příliš nedařilo už od samého počátku, především díky špatnému vystupování vyslanců vůči patriarchovi. Vyslanci požadovali uznání absolutního papežského primátu a tím také absolutního římského primátu v jurisdikci. Pouze západní zvyklosti označovali za jediné správné a odpovídající tradici. To však patriarcha odmítl a veškerá jednání mařil. Na základě těchto

¹⁰ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 21.

¹¹ FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny*. Praha : ZVON, České katolické nakladatelství, 1992. ISBN: 80-7113-008-7. s. 138.

skutečností sepsal kardinál Humbert exkomunikační bulu proti patriarchovi, kterou položil 16. července roku 1054 při slavnostní bohoslužbě na oltář v chrámu Hagia Sofia. V této bule Humbert poukazuje na to, že se západ vyvinul novým směrem a východ pro toto nemá žádné porozumění a exkomunikoval patriarchu. Kerrularius jako odezvu na toto také exkomunikoval vyslance.¹² Humbert od chvíle, kdy přijel do Konstantinopole, kritizoval patriarchu, veřejně proti němu vystupoval, odpíral mu titul ekumenického patriarchy, a dokonce zpochybnil platnost jeho svěcení. To vše nakonec skončilo již zmíněnou bulou proti Kerrulariovi a vzájemnou exkomunikací.¹³ Papež Lev IX. byl v době této vzájemné exkomunikace již mrtev a nový papež Viktor II. ještě nebyl zvolen. Papežský stolec byl tedy v ten okamžik prázdný a tudíž „Kerrularios neexkomunikoval ani papeže, ani římskou církev, ale jen vyslance.“¹⁴ Došlo tedy ke vzájemné exkomunikaci mezi patriarchou a legáty.

¹² FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. s. 139.

¹³ KUNG, Hans. *Malé dějiny katolické církve*. Brno : Vyšehrad, s.r.o., 2005. ISBN: 80-7021-770-7. s. 60.

¹⁴ FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. s. 139.

3 PRŮBĚH VELKÉHO SCHIZMATU

3.1 Události bezprostředně po Velkém schizmatu

V roce 1054 tedy došlo k rozdělení křesťanství na východní a západní větve (viz příloha č. 7). Východní církve se nazývá řeckokatolická nebo pravoslavná, západní se nazývá římskokatolická. Název západní římskokatolické církve se časem zkrátil a církve se začala označovat jako katolická. Vzdálenost a rozdíly mezi oběma církvemi se začaly ještě více prohlubovat.¹⁵

V organizaci pravoslavné a katolické církve byl rozdíl nejvíce znatelný. Na východě vznikaly samostatné církve, které neměly centrální vedení, ale každou z nich vedl patriarcha.¹⁶ Katolická církev byla vždy centralizovaná a v jejím čele stále stojí papež, který se považuje za nástupce apoštola Petra.¹⁷

Navzdory tomu, co se stalo v roce 1054, samotné církve ještě své odloučení nevnímaly zcela definitivně. Exkomunikace se ve skutečnosti nevztahovala na celé církve, nýbrž jen na několik jejich příslušníků. „Řím a Konstantinopol se přece dříve navzájem exkomunikovaly a brzy zase nacházely shodu.“¹⁸

3.2 Křižácké výpravy a snahy o znovudobytí Svaté říše

Křižácké války byly mimo jiné reakcí na expanzi Islámu, který se po staletí snažil ovládnout území Malé Asie. Po rozdělení křesťanských církví byl Východ pod neustálým tlakem seldžuckých Turků. Ti přijali jako své náboženství právě Islám.¹⁹

Napadení ortodoxních Turků nebylo ušetřeno žádné území přední Asie. Jediný Egypt odolal jejich snahám o dobytí. Turci se začali zmocňovat Malé Asie

¹⁵ DEMJANČUKOVÁ, D. *Dějiny a teorie náboženství*. s. 28.

¹⁶ Tamtéž, s. 29.

¹⁷ Tamtéž, s. 31.

¹⁸ TOMKINS, Stephen. *Stručné dějiny křesťanství*. Praha : Volvox Globator, 2009. ISBN: 978-80-7207-703-8. s. 139.

¹⁹ Tamtéž, s. 140-141.

a postupně si podmanili Damašek, Palestinu, Jeruzalém a území sahající až k pobřeží Askalán.²⁰

Únosnost agrese seldžuckých Turků byla překročena, když se zmocnili většiny přístupových cest k Jeruzalému. Křesťané tak měli znemožněnou cestu k nejdůležitějšímu poutnímu místu. Tento fakt se stal posledním impulsem pro byzantského císaře, aby požádal o pomoc papeže Urbana II.²¹

„Protože zmenšující se byzantská říše zápasila o přežití s Turky, Normany a Pohany, nazrál snad čas, aby se římskokatolická Evropa chopila své vlastní úlohy pravé pevniny křesťanství.“²²

Po těchto událostech se na konci 11. století začaly uskutečňovat křížácké výpravy. Byla to snaha Říma nejen o vytlačení islámu, ale hlavně to byl pokus přivést východ pod svrchovanou vládu papeže a křesťanství tím znovu sjednotit.²³

Kromě náboženských důvodů se v křížáckých výpravách uplatňovala také rytířská touha po činech, která se často projevila v nekřesťanském prolévání krve a křížácké výpravy se tak staly nejkrutější událostí své doby.

Západní rytíři chápali původně znovudobytí Svaté říše jako misijní činnost. Dobyť Jeruzaléma Turky a útrapy poutníků probouzely křesťanské svědomí. Císař Alexios I. požádal Řím o pomoc a papež Urban II. promluvil k latinskému křesťanstvu na koncilu v Clermontu (viz příloha č. 5) a ve své řeči vyzval křesťany ke spojení. Křesťané Západu se spojili v myšlence pomoci východním křesťanům a vrátit Svatou říši Kristovým následovníkům. Do čela tohoto hnutí se postavil sám papež. Papežská výzva rozpoutala masové náboženské hnutí.²⁴ Křížové výpravy však nesplnily svůj účel, byzantská moc se neposílila, křesťanské církve se nesjednotily. Naopak, v průběhu křížáckých

²⁰ TAUER, Felix. *Svět islámu: jeho dějiny a kultura*. Praha : Vyšehrad, 1984. ISBN: 33-678-84. s. 135-136.

²¹ TOMKINS, S. *Stručné dějiny křesťanství*. s. 148.

²² Tamtéž, s. 144.

²³ KUNG, H. *Malé dějiny katolické církve*. s. 60.

²⁴ FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. s. 144.

válek došlo ke střetům mezi západem a východem a to vedlo k jejich definitivnímu rozkolu.²⁵

3.2.1 První křížová výprava

Císař Alexios byl hlavou východní církve, která se odtrhla od církve západní, ale přesto, požádal papeže o pomoc. Za ni přislíbil západním kněžím možnost vstupu na východní území a možnost vést tam bohoslužby podle svého ritu. Nebránil se ani představě, že by schizma zrušil, ale žádal po Římu kompromis. Papež Urban II. veden politickými ambicemi Alexiovu nabídku přijal a slíbil pomoc.²⁶

Dne 27. listopadu 1095 pronesl papež řeč, ve které popsal útrapy východních křesťanů a nutnost osvobodit Svatou zemi a Ježíšův hrob. Biskupové na koncilu dohodli pravidla a podmínky výprav. Přislíbili spravování majetku bojovníků po dobu jejich nepřítomnosti, odpuštění hříchů a exkomunikaci těm, kteří nedodrží slib.²⁷

Bojovníci, kteří tvořili vojsko, pocházeli převážně z chudých poměrů. Proto byl zjevný důvod jejich pomoci. Měli představu, že snadno dobijí Svatou zemi a získají tak velký majetek a půdu.²⁸

Řím ale sledoval svojí pomocí jiné zájmy. Chtěl překonat schizma mezi západní a východní církví. Papež chtěl získat pod svoji vládu také křesťanské církve dosud ovládané cařihradským patriarchou.²⁹

Jedno z vojsk postavil ze svých přívrženců také Petr zvaný Poustevník. Byl to demagog, který zatvrzele nenáviděl Turky. K němu se přidal

²⁵ VOLNÝ, Z. a kol. *Toulky minulostí světa 5*. Praha : Via Facti, 2003. ISBN: 80-239-1138-4. s. 15.

²⁶ VOLNÝ, Z. a kol. *Toulky minulostí světa 5*. s. 110.

²⁷ Tamtéž, s. 111.

²⁸ Tamtéž, s. 112.

²⁹ Tamtéž, s. 112.

Gautier Sans-Avoir, spolu nakonec shromáždili 20 000 lidí.³⁰ Lidé měli zájem o službu v Kristově vojsku, neboť v té době Evropu sužovala bída a hlad. Vojáci byli nedočkaví, proto se již po Veliknocích dalo vojsko na cestu do Jeruzaléma. Vše probíhalo hladce až do chvíle, kdy poutníci dorazili na území Byzance. Zde pro ně nebyl dostatek jídla, jak se předpokládalo, a tak začali vojáci drancovat venkov. Následně došlo ke střetu s místním vojskem, ale vše se brzy podařilo urovnat a vojáci vyrazili na cestu do Konstantinopole.³¹

Také Petrova armáda se vydala na cestu a i její bojovníky provázelo několik potyček. U Niše ztratila armáda asi čtvrtinu vojáků, když je za plenění a drancování napadl byzantský velitel se svojí armádou. Do Konstantinopole již vojsko dorazilo v poklidu. Tam ale vojáci neudělali příliš dobrý dojem. Císař Alexios se proto snažil přesunout je co nejdříve do Asie. Ve velkém vojenském táboře Kibotos, který ležel nedaleko Nikomedie, se spojilo vojsko Petrovo s Gutierovými bojovníky. Do svého čela si zvolili Rainalda.³²

Ihned poté, co dorazili vojáci na místo určení, započali s krádežemi a rabováním okolních vesnic. V těchto vesnicích často žili křesťané, ale ani ti nebyli ušetřeni běsnění vojáků. Následně se podařilo Němcům a Italům dobýt hrad Xerigodon, který využili jako svoji základnu pro mnohé výpady. Zanedlouho byli na hradě obklíčeni Turky. Neměli žádný zdroj vody, a tak se vojáci museli vzdát a byli většinou pobiti. Někteří se zachránili tím, že slíbili, že se zřeknou křesťanství.³³

Tato událost vyburcovala celé vojsko z Kibotosu k tažení na Turky. Do čela válečnicků se postavil mladý Francouz jménem Burel, který neustále podněcoval ve vojácích touhu po boji s Turky.³⁴ Šlo o nedomyšlené a špatně

³⁰ BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*. Praha : Akademie věd České republiky, 1995. ISBN: 80-200-0512-9. s. 29.

³¹ Tamtéž, s. 30.

³² BRIDGE, A. *Křížové výpravy*. s. 32.

³³ Tamtéž, s. 33.

³⁴ Tamtéž, s. 33.

zorganizované tažení sedláků a chudiny. Všechna tato tažení byla jen předvojem opravdové křížové výpravy, která následovala.³⁵

Skutečná křížácká vojska se dala na cestu teprve v srpnu 1096.³⁶ Byla to dvě vojska, která byla tvořena převážně rytíři z románských zemí. Velela jim knížata Rajmund z Toulous a Gottfried z Bouillonu s bratry a Bohemund z Tarentu.³⁷ Každé z vojsk došlo před Konstantinopol jinou cestou.³⁸ Alexios žádal po předchozích zkušenostech s křížáky, aby podepsali lenní přísahu, to se ale některým vojákům nelíbilo a přijali to jen velmi neradi. Zde došlo k prvnímu ozbrojenému konfliktu mezi křesťanským císařem a křesťanskými bojovníky. Nakonec křížáci přistoupili na podmínky a přísahu složili, slíbili tím, že navrátí všechny země, které dříve patřily byzantskému císaři.³⁹

Další cesta k dobytí Jeruzaléma byla velice náročná a plná nepříjemností. Přesto se však vojskům podařilo v červenci roku 1099 Jeruzalém dobýt.⁴⁰

Nicméně samotné dobývání Jeruzaléma nebylo vůbec jednoduché. Pevnost byla hodně rozsáhlá, zásobování nebylo příliš dobré, a především hrozilo velké nebezpečí, že Jeruzalému přijdou na pomoc válečníci z Egypta. První útok byl pro křížácké vojsko neúspěšný a i v této situaci se neustále řešily vnitřní konflikty v křížáckých vojskách. Tyto spory se týkaly budoucího vedení Jeruzaléma.⁴¹ Další útok křížáckých bojovníků už byl úspěšný a 15. července se jim podařilo překonat hradby a dostat se do města, kde započala s vypalováním a vražděním. Bylo to největší vraždění a krveprolití ve jménu křesťanství.⁴²

³⁵ FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. s. 145.

³⁶ HROCHOVÁ, Věra. HROCH, Miroslav. *Křížáci ve svaté zemi*. Praha : Mladá fronta, 1996. ISBN: 80-204-0621-2. s. 20.

³⁷ FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. s. 145.

³⁸ HROCHOVÁ, V. HROCH, M. *Křížáci ve svaté zemi*. s. 20.

³⁹ Tamtéž, s. 23.

⁴⁰ FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. s. 145.

⁴¹ HROCHOVÁ, V. HROCH, M. *Křížáci ve svaté zemi*. s. 56.

⁴² Tamtéž, s. 60.

Jeruzalém byl tedy dobyt a vzniklo křesťanské království Jeruzalémské. „Bylo zřízeno podle francouzského vzoru jako lenní stát s menšími křižáckými státy“. Nyní se postavil do čela jako první vládce Gottefroi z Bouillonu.⁴³ Věděl, že mnoho rytířů nesouhlasí s jeho volbou, a tak aby je více nedráždil, odmítl přijmout královský titul. Namísto titulu krále přijal jen titul „ochránce Svatého hrobu“. Poté byl zvolen také jeruzalémský patriarcha, kterým se stal Arnoul Malecorn.⁴⁴

Nový arcibiskup byl naprosto nevšimavý vůči světským a politickým událostem, zato však velice důrazně prosazoval latinskou liturgii. Snažil se zbavit ortodoxních duchovních a na jejich místa dosadit své duchovní ze západu. Opatření, která dělal, byla velmi nepopulární a znepřátelil si jimi pravoslavné křesťany i ostatní menší církve – Armény, Jakobity, Kopty.⁴⁵ Nakonec dokonce Arnoul vykázal východní duchovenstvo z města.⁴⁶

Nicméně tyto záležitosti zatím stále ustupovaly do pozadí, v první řadě se totiž řešila hrozba egyptského útoku. Obava z útoku Egyptanů se potvrdila a Godefroiovy průzkumníci zjistili, že už je na cestě fatimovské vojsko, které mělo v plánu obléhat Jeruzalém. Godefroi rozhodl, že je se svým vojskem překvapí nečekaným útokem. Křižácké tažení bylo úspěšné a v bitvě u Askalonu se povedlo křižákům egyptskou armádu rozpráshit.⁴⁷ Po této bitvě vznikl mezi veliteli konflikt, který ukončil první křížovou výpravu, a jejich cesty se rozešly.⁴⁸

3.2.2 Druhá křížová výprava

V roce 1144 dobyli Arabové město Edessu, tato skutečnost vyvolala obavy v Jeruzalémě a Antiochii, poslové z těchto měst se tedy vydali na západ a žádali tam o pomoc. Už v té době se začala rodit myšlenka nové křížové

⁴³ FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. s. 145.

⁴⁴ HROCHOVÁ, V. HROCH, M. *Křižáci ve svaté zemi*. s. 62.

⁴⁵ BRIDGE, A. *Křížové výpravy*. s. 83.

⁴⁶ HROCHOVÁ, V. HROCH, M. *Křižáci ve svaté zemi*. s. 62.

⁴⁷ Tamtéž, s. 63.

⁴⁸ Tamtéž, s. 64.

výpravy⁴⁹, kterou o rok později podpořil také papež Evžen II. svojí bulou, která přímo vyzývala Francouze k výpravě do Svaté země.⁵⁰

Král Ludvík VII. se rozhodl, že se vydá na cestu ke svatým místům a bude se snažit pomoci jejich strážcům.⁵¹ Hlavním iniciátorem výpravy byl Bernard z Clairvaux, nicméně druhá výprava byla především záležitostí panovníků nežli církve.⁵²

K této výpravě do Svaté země se připojil také německý král Konrád III. Shromážděná vojska se vydala třemi směry. Konrád III. se svými bojovníky šel podél Dunaje a poté napříč Malou Asií. Cestou bylo vojsko neukázněné, a proto docházelo k četným konfliktům. Ty vyvrcholily v Malé Asii, kde vojákům došly zásoby a první útok Turků je rozprášil. Vrátili se do Nikaje, kde se spojili s vojskem Ludvíka VII. Většina vojáků už neměla příliš velké nadšení pro boj a mnoho se jich chtělo vrátit domů.⁵³

Také mezi vojsky navzájem docházelo k neustálým potyčkám a panovníci neměli příliš chuť spolupracovat. K tomu ještě museli neustále čelit drobným útokům Turků. Německé vojsko se rozpadlo, část se vrátila domů a zbytek vojáků v čele s Konrádem se připojil k Francouzům.⁵⁴ Ani francouzské vojsko ale nedokázalo čelit neustálým tureckým útokům a brzy se také rozpadlo.⁵⁵

Druhá křížová výprava tak skončila velkým fiaskem a roku 1187 byl opět Jeruzalém dobyt muslimy, tím tedy Jeruzalémské království přestalo existovat.⁵⁶

⁴⁹ HROCHOVÁ, V. HROCH, M. *Křížáci ve svaté zemi*. s. 103.

⁵⁰ Tamtéž, s. 104.

⁵¹ VOLNÝ, Z. a kol. *Toulky minulostí světa 5*. s. 120.

⁵² HROCHOVÁ, V. HROCH, M. *Křížáci ve svaté zemi*. s. 104.

⁵³ VOLNÝ, Z. a kol. *Toulky minulostí světa 5*. s. 120.

⁵⁴ HROCHOVÁ, V. HROCH, M. *Křížáci ve svaté zemi*. s. 108.

⁵⁵ Tamtéž, s. 109.

⁵⁶ FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. s. 145.

3.2.3 Třetí křížová výprava

Z Jeruzaléma byli vysláni poslové, kteří znovu žádali o pomoc na západě, tentokrát u Fridricha Barbarossy. Ten se pak dohodl s papežem, že uspořádají novou křížovou výpravu, která měla začít roku 1186. Politické události a spory mezi Barbarossou a papežem příliš nepřály uskutečnění oné plánované kruciáty. Nakonec se papežovi a církevním agitátorům podařilo urovnat některé spory mezi francouzským a anglickým králem, kteří přislíbili, že křížáckou výpravu povedou.⁵⁷ Roku 1189 se tedy pod vedením Fridricha Barbarossy vypravilo velké křížácké vojsko, které chtělo nazpět dobýt Svatou zemi.⁵⁸ Této výpravě se zúčastnili mimo jiné také šlechtici z Čech. V čele českých bojovníků stál kníže Děpold, kterého tím pověřil jeho nevlastní bratr Konrád II. Ota. Vojsko se skládalo z velké části z vězňů, kteří se účastí na křížové výpravě vyhnuli popravě.⁵⁹

Byzantský císař Izák Angelos se po předchozích zkušenostech velmi obával křížáckých vojsk, a tak jim raději umožnil průchod přes jeho území.⁶⁰ Poprvé se vojsko střetlo s tureckými bojovníky u Ikonía. V této bitvě křížáci zvítězili a mohli pokračovat dál ve své cestě.⁶¹ Po nešťastné události v roce 1190, kdy se císař utopil v řece Selaf, bylo vojsko značně oslabeno, neboť ho opustilo mnoho bojovníků, kteří odešli zpět domů. Zbytek vojska se vydal k Akkonu pod vedením Barbarossova syna.⁶²

Na jaře dorazila k Akkonu také vojska z Francie vedená Filipem II a vojska z Anglie v čele s Richardem Lví srdce.⁶³ Akkon byl roku 1191 nakonec křížáky dobyt. Poté se Richard Lví srdce společně se svým vojskem a francouzskými bojovníky odebral z Akkonu na cestu k Jeruzalému, který chtěli dobýt. Dobytí Akkonu však bylo jediným úspěšným bojem této křížácké

⁵⁷ HROCHOVÁ, V. HROCH, M. *Křížáci ve svaté zemi*. s. 159-160.

⁵⁸ FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. s. 146.

⁵⁹ VON WETZKY, Karl. *Bůh tomu chce: Češi a Moravané na III. Křížové výpravě do svaté země*. Brno : Moravská Bastei, 1998. ISBN: 80-7173-917-0. s. 42.

⁶⁰ HROCHOVÁ, V. HROCH, M. *Křížáci ve svaté zemi*. s. 162.

⁶¹ FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. s. 146.

⁶² HROCHOVÁ, V. HROCH, M. *Křížáci ve svaté zemi*. s. 163.

⁶³ Tamtéž, s. 165.

výpravy.⁶⁴ Francouzská a anglická křižácká armáda nedosáhla svého cíle a Jeruzalém se jim nepodařilo znovu získat.⁶⁵

Richard uzavřel se Saladinem příměří a povedlo se mu vyjednat pro křesťanské poutníky volný a nerušený vstup do Jeruzaléma.⁶⁶

3.2.4 Čtvrtá křižová výprava

Tato výprava byla iniciována především papežem Inocencem III., který ve své encyklice apeloval na všechny církevní hodnostáře, aby vyhlásili novou křižovou výpravu.⁶⁷ Bylo to naposledy, co se celé západní křesťanstvo spojilo na pomoc východním bratřím.⁶⁸

Papež také mimo jiné ve svých prohlášeních zdůrazňoval nutnost, aby výpravu řídil představitel křesťanské církve. Neúspěchy předchozích výprav totiž podle něj tkvěly v tom, že byly vedeny světskými panovníky, kteří soupeřili i mezi sebou navzájem, a tím velice oslabovali jednotu a sílu vojsk.⁶⁹

Dlouhou dobu na papežovy výzvy nikdo nereagoval a on byl nucen nabídnout financování výpravy. Peníze chtěl získat z daní duchovních, a proto se ani samotné církvi příliš nelíbilo, že výpravu povede sám papež.⁷⁰

V průběhu následujícího roku se však k papežově výzvě přihlásilo mnoho bojovníků, velmožů a rytířů. Roku 1201 se účastníci výpravy sešli v Benátkách, kde spolu jednali a dohodli se, že zaútočí na Byzanc a Konstantinopol.⁷¹ Důvodem touhy po dobytí Konstantinopole, byl záměr dosadit na trůn Alexiose, byzantského prince, který byl synovcem konstantinopolského patriarchy.

⁶⁴ HROCHOVÁ, V. HROCH, M. *Křižáci ve svaté zemi*. s. 166.

⁶⁵ FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. s. 146.

⁶⁶ HROCHOVÁ, V. HROCH, M. *Křižáci ve svaté zemi*. s. 169.

⁶⁷ Tamtéž, s. 199.

⁶⁸ FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. s. 146.

⁶⁹ BRIDGE, A. *Křižové výpravy*. s. 171.

⁷⁰ HROCHOVÁ, V. HROCH, M. *Křižáci ve svaté zemi*. s. 200.

⁷¹ Tamtéž, s. 200-202.

Ten na oplátku slíbil, že uzná papeže jako hlavu veškerého křesťanství, zruší schizma⁷² a znovu se tak sjednotí západní a východní křesťanská církev.⁷³

V červenci roku 1203 byla Konstantinopol opravdu dobyta (viz příloha č. 6) a na trůn císaře byl dosazen princ Alexios IV.⁷⁴ Papež Inocenc nejdříve s útokem na Konstantinopol nesouhlasil, ale později, když už byla dobyta, byl potěšen úspěchem západních bojovníků.⁷⁵ Zřejmě totiž věřil, že tím dojde k překonání schizmatu z roku 1054 a východní křesťanstvo tak přejde pod jeho vládu.

Nový císař Alexios IV. slíbil mimo jiné křižákům velkou finanční odměnu za jejich pomoc. Protože neměl dostatek peněz, začal vojáky odměňovat cennostmi z církevních majetků. Tato skutečnost velice prohloubila negativní vztah východních křesťanů k jejich západním osvoboditelům.⁷⁶ V Konstantinopoli došlo k mnoha demonstracím proti Alexiovi a k následnému převratu. Na trůn místo Alexia usedl Murtzufl, který byl vůči křižákům ve velmi nepřátelském vztahu.⁷⁷

Převrat a nedodržení úmluv mezi Konstantinopolí a latiníky vedly k tomu, že se křižáci rozhodli znovu město dobýt. Roku 1204 došlo velmi hrubým způsobem ke znovudobytí Konstantinopole a zřízení Latinského císařství. Původní myšlenka jednoty východního a západního křesťanství byla díky brutálnímu podniku nereálná a v troskách. Naopak rozpor mezi východem a západem se prohloubil a stal se nezvratným.⁷⁸

⁷² BRIDGE, A. *Křížové výpravy*. s. 172-173.

⁷³ FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. s. 146.

⁷⁴ HROCHOVÁ, V. HROCH, M. *Křižáci ve svaté zemi*. s. 210.

⁷⁵ Tamtéž, s. 216.

⁷⁶ Tamtéž, s. 217.

⁷⁷ HROCHOVÁ, V. HROCH, M. *Křižáci ve svaté zemi*. s. 218-219.

⁷⁸ FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. s. 146.

3.3 Význam křížových výprav

V následujících letech se uskutečnilo ještě několik křížových výprav, žádná z nich už však neměla valný význam. Postupem času ztratili křesťané Jeruzalém a Akkon definitivně a všechny křížácké státy zanikly.⁷⁹

Křížácká tažení měla bezesporu význam pro křesťanské dějiny a pro dějiny vůbec. Jejich původní záměr pomoci východním křesťanům a dosáhnout tak jednoty nebyl bohužel naplněn. Naopak došlo ve jménu Krista k mnohému násilí, a to i mezi křesťany navzájem. Pro východní křesťany bylo válčení a zabíjení hříchem, naopak křesťané ze západu tak běžně budovali a upevňovali své státy.⁸⁰

Prvotní nadšení východních křesťanů z osvobození křížáckými vojsky vyprchalo a vystřídal ho pocit, že se nic nezměnilo k lepšímu. Ve státech křížáků bylo východní křesťanstvo na stejné úrovni jako muslimové.⁸¹ Nebyla zde zavedena náboženská tolerance, latiníci měli svá privilegia a ostatní křesťanstvo mělo být latinizováno a podřízeno římské církvi. Východní křesťané neměli volnost své víry a byli často křížáky pronásledováni.⁸²

⁷⁹ FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. s. 146-147.

⁸⁰ HROCHOVÁ, V. HROCH, M. *Křížáci ve svaté zemi*. s. 67.

⁸¹ Tamtéž, s. 189.

⁸² Tamtéž, s. 189-190.

4 VÝVOJ KŘESŤANSKÝCH CÍRKVÍ PO ROCE 1054

Mezi západním a východním křesťanstvím byly vždy v mnoha směrech rozdíly, které souvisely s kulturou, prostředím a politickým zřízením daného území, na kterém křesťanství působilo. Vrcholem těchto rozdílností bylo Velké schizma roku 1054, které křesťanskou církev rozdělilo na východní a západní křesťanskou tradici (viz příloha č. 7). Východní církev se začala nazývat řeckokatolická nebo také pravoslavná. Západní církev se nazývá římskokatolická a postupem času se pro ni vytvořil zkrácený název katolická církev.⁸³

Po tomto rozdělení se církve vyvíjely každá jiným směrem a jejich rozdílnost se ještě více prohloubila.⁸⁴

4.1 Východní církev

Pravoslavná církev není centralizovaná. V každém státě se vytvořila samostatná pravoslavná církev, která byla vedena svým patriarchou. Východní křesťanství je tak tvořeno patnácti pravoslavnými církvemi, které jsou autokefální, jedná se o církve: konstantinopolskou, alexandrijskou, antiochijskou, jeruzalémskou, kyperskou, gruzínskou, srbskou, rumunskou, řeckou, bulharskou, albánskou, polskou, československou, ruskou a americkou.⁸⁵

Tyto pravoslavné církve mají společně jakousi unii, které předsedá ekumenický patriarcha (viz příloha č. 9). Ten však nemá žádnou právní moc nad jednotlivými autokefálními církvemi.⁸⁶

Pravoslavné církve mají své diecéze, které řídí biskup. Čím dál více se na řízení podílejí také laičtí členové církve. Podle pravoslavné církve není možné nijak církev definovat. Církev je theocentrickou záležitostí a v jejím čele stojí

⁸³ Demjančuková, D. *Dějiny a teorie náboženství*. s. 28.

⁸⁴ Tamtéž, s. 28.

⁸⁵ Tamtéž, s. 29.

⁸⁶ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 23.

Kristus.⁸⁷ V pravoslavné církvi nemůže být žádné učení platné, dokud ho neuzná celá církev, čímž církev jasně poukazuje na svoji pospolitost, kterou odvozuje od Božské trojice.⁸⁸

Pravoslaví věří, že člověk se od hříchů očistí tím, že se stane členem církve, podřídí se určité morálce a vykonávání obřadů.⁸⁹ Pravoslaví vnímá víru především jako osobní vztah s církví a účast na bohoslužbách, čímž se člověk podílí na aktivním životě církve.⁹⁰ Východní křesťanství se nezakládá na následování Krista, „východní duchovnost se definuje spíše jako život v Kristu.“⁹¹ Věrouka pravoslaví není příliš rozsáhlá. Tvoří ji samozřejmě Starý a Nový zákon, sedm ekumenických koncilů (Nicea 325, Konstantinopol 381, Efez 431, Chalcedon 451, Konstantinopol 553, Konstantinopol 680, Nicea 787) a symbolické knihy.⁹²

Pravoslaví ve své věrouce klade důraz na učení o Bohu. Bůh je podle tohoto učení trojjediný. Otec je princip v Bohu. „Syn a Duch svatý jsou jedno v Otci.“⁹³

Důležitou součástí východního křesťanství je uctívání ikon – obrazů. Ikony se objevují na mnoha místech, slouží také k žehnání lidu a v rozích místností je pro ně vyhrazeno speciální místo. „Ikona je projev posvátné tradice stejně tak, jako je tradice psaná a tradice ústní.“⁹⁴ Většinou se na ikonách zobrazuje život Ježíšův nebo podobizny svatých⁹⁵, ale je na nich zakázáno zobrazovat Ježíšovo vzkříšení.⁹⁶

V pravoslavné církvi je důležitá také bohoslužba. Ta může být vykonávána v jakémkoli národním jazyce a nejčastěji se řídí liturgií

⁸⁷ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 25.

⁸⁸ Tamtéž, s. 27.

⁸⁹ DEMJANČUKOVÁ, D. *Dějiny a teorie náboženství*. s. 29.

⁹⁰ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 28.

⁹¹ ŠPIDLÍK, Tomáš. *Spiritualita křesťanského Východu: Systematická příručka*. Olomouc : Velehrad, 2002. ISBN: 80-86045-84-6. s. 61.

⁹² DEMJANČUKOVÁ, D. *Dějiny a teorie náboženství*. s. 29., FILIPI, Pavel. *Křesťanstvo*. s. 28.

⁹³ ŠPIDLÍK, T. *Spiritualita křesťanského Východu: Systematická příručka*. s. 68.

⁹⁴ Tamtéž, s. 397.

⁹⁵ DEMJANČUKOVÁ, D. *Dějiny a teorie náboženství*. s. 30.

⁹⁶ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 30.

Jana Zlatoústého a liturgií Basiliovou. Bohoslužba probíhá v několika částech: příprava duchovenstva a prostoru, následuje čtení evangelia a epištol a to vše je provázeno neustálými modlitbami. V další části bohoslužby se vše soustředí na věřící. Jsou posvěceny dary a rozdány věřícím. Vše je opět provázeno modlitbami. Na závěr přichází eucharistie. „Před eucharistickou modlitbou, po výzvě ke vzájemnému smíření lid zpívá či recituje nikajskocařihradské vyznání.“⁹⁷ „Eucharistie se lidu zpravidla vysluhuje tak, že do kalichu s vínem, smíseným s vodou, se naláme prostora (kvašený pšeničný chléb) a vzniklá směs se komunikantům podává lžící do úst.“⁹⁸ V pravoslaví přijímají také malé děti. „Pravoslavný křesťan většinou přijímá vestoje, s překříženými rukama a tichou modlitbou.“⁹⁹

Další velmi důležitou součástí pravoslavného křesťanství je modlitba. Je všudypřítomná, provází všechny bohoslužebné akty, a především provází celý život správného křesťana. „Nic není důležitější než modlitba, píše Jan Zlatoústý, jí se nemožné stává možným, nesnadné snadným. Nemůže se dopustit hříchu ten, kdo se modlí.“¹⁰⁰ V pravoslaví existuje několik druhů a stupňů modliteb. Nejdůležitější z nich je tzv. „modlitba Ježíšova.“ „Pane Ježíši Kriste, synu Boží, smiluj se nade mnou.“ Stejně jako všechny modlitby u pravoslavných křesťanů, má i tato modlitba tři části: „ústní modlitba, mentální modlitba, modlitba srdce.“¹⁰¹

Součástí spirituality pravoslavných církví byla odjakživa úcta k Matce Boží. „Pobožnost k Bohorodičce totiž odpovídá hlavním rysům východní duchovnosti.“¹⁰² Maria je důkazem, že Bůh na sebe vzal lidskou podobu a sestoupil na svět, stejně jako ostatní lidé. „S rozhořčením je odmítáno západní dogma o neposkvrněném početí Mariině, neboť je jím porušena souvislost Mariina lidství s hříšným lidstvím všech lidí, a tím oslaben centrální motiv

⁹⁷ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 32.

⁹⁸ Tamtéž, s. 33.

⁹⁹ Tamtéž, s. 34.

¹⁰⁰ ŠPIDLÍK, T. *Spiritualita křesťanského Východu: Systematická příručka*. s. 387.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 403.

¹⁰² Tamtéž, s. 206.

inkarnační.“ Východní církve se neztotožňují ani s „nanebevzetím Panny Marie“, které je oslavováno západním křesťanstvím.¹⁰³

Na východě má velkou tradici mnišství. To není řádově organizováno, nemá žádnou danou strukturu. Jednotlivé kláštery jsou podřízeny místnímu biskupovi či patriarchovi. Každý klášter má svá pravidla a zachovává si laický charakter. Na rozdíl od západu je mnišství východní „soustředěno spíše k meditaci, bohoslužbě, asketickému životu.“¹⁰⁴

Východní církvev není příliš aktivní a to ani v otázkách ekumenismu, je soustředěna spíše na rozjímání, je církví kontemplativní.¹⁰⁵ „Na východě autoři pějí chválu na kontemplaci.“ „Kontemplace tu znamená totéž co dokonalost, je předchutí nebe, návrat do ráje.“¹⁰⁶

4.2 Západní církvev

Pro označení západní církvev se v průběhu let začal užívat název „katolická církvev.“ „Katolická církvev není omezena jen na západní křesťanstvo. Patří k ní i ty skupiny východních církvev, které uzavřely unii s Římem.“¹⁰⁷ Katolická církvev má na rozdíl od Pravoslaví pevnou organizaci a uspořádání. V čele církvev stojí papež, který je „považovaný za zástupce Boha na zemi a za nástupce apoštola Petra.“¹⁰⁸ Jeho sídlem je Vatikán.

O volbě papeže rozhoduje sbor kardinálů a volba je vedena vůlí Ducha svatého. Papež vyhlašuje všechna svá rozhodnutí formou buly a otázky učení formou encykliky.¹⁰⁹ Kardinálové „jsou jmenováni papežem a zastupují církvev z celého světa.“¹¹⁰ Místní církvev jsou organizovány diecézí, v jejímž čele stojí

¹⁰³ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 40.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 38.

¹⁰⁵ Kontemplace – v různých náboženstvích souhrn nazíravých praktik sloužících zejm. k duchovnímu spojení s božstvem. V křesťanství důležitá součást zbožnosti, někdy přesahující až k mystice a extatismu.

¹⁰⁶ ŠPIDLÍK, T. *Spiritualita křesťanského Východu: Systematická příručka*. s. 413.

¹⁰⁷ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 59.

¹⁰⁸ DEMJANČUKOVÁ, D. *Dějiny a teorie náboženství*. s. 31.

¹⁰⁹ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 66.

¹¹⁰ DEMJANČUKOVÁ, D. *Dějiny a teorie náboženství*. s. 31.

biskup.¹¹¹ Pro styk s laickou veřejností jsou v katolické církvi kněží, kteří také řídí farnosti.¹¹² Pro organizování a řízení katolické církve jsou důležité také tzv. kolektivní orgány. Těmito orgány jsou: 1) ekumenické koncily, 2) biskupské synody, 3) biskupské konference.¹¹³

Katolictví má bohatý repertoár nejrůznějších mnišských řádů. Např.: žebravé řády, mnišské řády, řády řeholních kleriků... Každý řád má jinou povahu a účel, všechny však podléhají místním biskupům.¹¹⁴

Důležitou součástí západního křesťanského života je bohoslužba. Jejím základem je mše. Mše je složena ze dvou částí, první se věnuje Božímu slovu, druhá část se zaměřuje na eucharistii. Mše má vždy pevnou část a část, která je přizpůsobena určité příležitosti nebo svátku.¹¹⁵ Po druhém vatikánském koncilu došlo v bohoslužbách k několika změnám. Šlo především o snahy přiblížit bohoslužbu laikům. Ta se tak měla stát srozumitelnou lidem jazykem i obsahem – došlo tedy k omezení latiny a zjednodušení obřadů. Při bohoslužbě se čte Starý zákon, epištola a evangelium.¹¹⁶

Katolictví čerpá svoji věrouku z několika pramenů. Těmi jsou, „Písmo svaté, svatá tradice, tj, díla církevních otců (např: Augustin, Tomáš Aquinský), papežské dokumenty a usnesení všech 21 církevních sněmů.“¹¹⁷

Také katolická církev, stejně jako pravoslavná, má jako důležitou součást křesťanského života modlitbu. V katolictví se nazývá „Denní modlitba.“ Modlitby jsou soupisem žalmů a textů z Bible a tvoří knihu, která se nazývá breviář. Tyto modlitby jsou rozloženy do celého dne a křesťan je tak v celodenním styku s Bohem.

¹¹¹ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 63.

¹¹² DEMJANČUKOVÁ, D. *Dějiny a teorie náboženství*. s. 31.

¹¹³ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 72.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 81.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 82.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 83.

¹¹⁷ DEMJANČUKOVÁ, D. *Dějiny a teorie křesťanství*. s. 32.

„Katolictví má silně rozvinutý kult Panny Marie, bohorodičky, který byl posílen dvěma dogmaty. V roce 1854 vyhlásil papež Pius IX. dogma o neposkvrněném početí Panny Marie a v roce 1950 papež Pius XII. dogma o tělesném nanebevstoupení Panny Marie.“¹¹⁸

Specifickým rysem katolického křesťanství je uctívání svatých. V očích věřících jsou skutky a vlastnosti svatých projevem Boží milosti. V uctívání svatých mimo jiné církev demonstruje svoji schopnost překonat hranice času a smrti.¹¹⁹ „Mezi všemi postavami, kterým platí v katolické církvi zbožná úcta, zaujímá výsadní místo MARIA, matka Ježíšova.“¹²⁰

4.2.1 Protestantství

Je společenství církve, která vznikla v 16. století při reformaci západního křesťanství. Původně se reforma snažila ozdravit stávající církev, ale po marných snahách si reformátoři vybudovali církev novou.¹²¹

Protestantské církve nejsou jednotně organizované. Jednotlivé církve jsou řízeny tím, kdo vládne na území, kde se daná církev nachází. Protestantské církve nikdy neměly trvalou podobu a průběžně se dále různě rozdělovaly.¹²²

Hlavním důvodem reformy byl pocit, že se katolická církev zaměřuje více na světské statky a odklání se od Ježíše. „Reformátoři volají po návratu k původní křesťanské tezi o Ježíši Kristu jako jediné hlavě církve.“¹²³ Hnutí odsuzovalo také prodej odpustků, protože odpustit nám a spasit nás může pouze Bůh.¹²⁴

¹¹⁸ DEMJANČUKOVÁ, D. *Dějiny a teorie náboženství*. s. 32.

¹¹⁹ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 93.

¹²⁰ Tamtéž, s. 94.

¹²¹ Tamtéž, s. 111.

¹²² Tamtéž, s. 112.

¹²³ DEMJANČUKOVÁ, D. *Dějiny a teorie náboženství*. s. 33.

¹²⁴ Tamtéž, s. 34.

Protestantismus odstranil papežství a kněžství, které nahradil kněžstvím všech věřících.¹²⁵ Zrušil svátosti, při bohoslužbě se klade důraz na Slovo Boží a je upřednostňován běžný lidský život. Protestantké církve čerpají svoji věrouku pouze z Evangelia, proto jsou nazývány také jako církve evangelické.¹²⁶

Na půdě protestantismu vzniklo mnoho sekt a církví, které nejsou zcela protestantské, ale vznikly ze stejných podnětů jako protestantské církve. (např.: adventisté, svědci Jehovovi, letniční hnutí...)¹²⁷

4.3 Komparace rozdílů východního a západního křesťanství

Nejcitelnější rozdíl mezi křesťanstvím na západě a na východě je v jejich organizaci. Zatímco západní křesťanství je centrálně řízeno papežem a je pevně organizované, křesťanství na východě je tvořeno patnácti autokefálními církvemi, které se liší svým řízením a organizací.

Velké rozdíly jsou patrné v bohoslužebném životě a v modlitbách. Na západě je hlavní součástí bohoslužby mše. Při samotné bohoslužbě se v západním křesťanství používá také latina, na východě se bohoslužba odehrává v daném národním jazyce. Celý průběh bohoslužby se velmi liší, pravosláví se řídí dle liturgie Jana Zlatoústého a Basiliana, čte se evangelium a epištoly. Katolictví zařazuje do čtení při bohoslužbě ještě také Nový zákon.

Západní křesťané uctívají Marii matku Ježíše, její neposkvrněné početí a její tělesné nanebevstoupení. Východní tradice toto odmítá, neboť to staví Mariino lidství na úroveň hříšného života všech lidí.

V pravosláví i v katolictví se slaví sedm svátostí. Východní tradice tyto svátosti nazývá tajiny. Mezi svátosti patří křest, eucharistie, manželství... Jednotlivé akty jsou také u západní a východní tradice rozdílné. Křest na západě „je branou věčného života, působí smytí dědičného hříchu a znovuzrození,

¹²⁵ DEMJANČUKOVÁ, D. *Dějiny a teorie náboženství*. s. 36.

¹²⁶ Tamtéž, s. 37-38.

¹²⁷ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 113.

včleňuje do církve.¹²⁸ Křtěný je polit vodou ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.¹²⁹ u východních křesťanů se křtěný třikrát ponoří do vody se slovy: „Křtí se Boží sluha N. ve jménu Boha otce, Syna i Ducha svatého.“¹³⁰

Rozdíly jsou také v eucharistii. Východní křesťan by ji měl přijímat co nejčastěji. Dává se všem křtěným a podává se jako nekvašený chléb namáčený do směsi vína a vody. Na západě má eucharistie mnoho významů. Jako eucharistie se podává pšeničný chléb a víno odděleně. Přijmout ji může pouze křtěný katolík.¹³¹

Další ze svátostí je svátost manželství, která u východního křesťanství „posvěcuje manželský svazek a dává sílu ke křesťanské výchově dětí.“ Slib, který si snoubenci dají před knězem, by měl být trvalý, ale i rozvedeným lidem je umožněn nový církevní sňatek.¹³² V západní křesťanské tradici musí být sňatku přítomni kněz a dva svědci, snoubenci si svátost manželství udělují vzájemně. Katolická církev v žádném případě neuznává rozvod.¹³³

Také kříž, který je symbolem křesťanských církví, je u západní a východní tradice podstatně odlišný (viz příloha č. 3 a 4).

Katolictví a pravoslaví mají v některých směrech mnoho společného, ale na straně druhé existuje mnoho rozlišností, které je od sebe vzdalují.

„Východní církev je často přirovnávána k Marii, západní k Martě, jedna rozjímá, druhá pracuje.“¹³⁴

¹²⁸ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 85.

¹²⁹ Tamtéž, s. 86.

¹³⁰ Tamtéž, s. 37.

¹³¹ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 37.

¹³² Tamtéž, s. 37.

¹³³ Tamtéž, s. 87-88.

¹³⁴ ŠPIDLÍK, T. *Spiritualita křesťanského Východu: Systematická příručka*. s. 413.

5 POKUSY O SJEDNOCENÍ PO ROCE 1054

Teprve několik desítek let po čtvrté křížové výpravě došlo opět ke dvěma pokusům o obnovení jednoty křesťanských církví. Tyto pokusy inicioval cařihradský patriarcha.

V prvním případě byla podepsána dohoda mezi byzantskými vyslanci a Římem na Lyonském koncilu roku 1274. Východ musel pro uskutečnění dohody udělat mnoho ústupků, přijmout *filioque*, západní učení o očištění a předat všechnu moc patriarchů do rukou římské církve. Římský papež tak měl mít plnou moc nad východními církvemi a východní patriarchové se měli stát jakýmsi papežskými delegáty. Tato skutečnost byla východní církví vnímána velmi negativně. Unie se zdála východním křesťanům vynucená a jejich nedůvěru v západní křesťanství o to více posílila. Nový císař byl velkou nevolí východního křesťanstva nakonec donucen tuto unii zrušit.¹³⁵

Pravoslavná církev měla stále zájem na uspořádání nového koncilu, na němž by se uskutečnilo spojení východu a západu. Druhý pokus se tedy uskutečnil na koncilu ferrarsko-florentském.¹³⁶ Koncil proběhl v letech 1438-1439 a byl vyvolán především ze strachu východních křesťanů z Turků. Tentokrát byla cesta k podepsání unijní dohody dlouhá a komplikovaná.¹³⁷ Východní církev přednášela své námitky a Latiníci na ně odpovídali a předkládali své argumenty.¹³⁸ Jednání koncilu bylo schopno vyřešit otázku *filioque*, ale na otázce hlavy církve bylo málem neúspěšně ukončeno.¹³⁹ Dohoda byla nakonec podepsána, ale opět dlouho nevydržela. Důvodem pro zrušení unie byl hlavně velký odpor pravoslaví k Latiníkům, ale také to, že se Turkům podařilo dobýt Byzanc.¹⁴⁰

¹³⁵ NEUNER, Peter. *Ekumenická teologie: Hledání jednoty křesťanských církví*. Praha : Vyšehrad, spol. s.r.o., 2001. ISBN: 80-7021-408-2. s. 86.

¹³⁶ Tamtéž, s. 87.

¹³⁷ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 21.

¹³⁸ JEDIN, Hubert. *Malé dějiny koncilů*. Praha : Česká katolická Charita, 1990. ISBN: neuvedeno. s. 58.

¹³⁹ NEUNER, P. *Ekumenická teologie: Hledání jednoty křesťanských církví*. s. 87.

¹⁴⁰ JEDIN, H. *Malé dějiny koncilů*. s. 58.

Po těchto nezdařených pokusech nastalo dlouhé období útlumu ekumenických iniciativ. Ani na jedné straně nebyla až do 20. století zjevná žádná aktivita, která by směřovala ke sblížení východní a západní tradice.

5.1 Ekumenismus

Na projednávání církevních otázek a závažných problémů, mimo jiné i těch, které se týkaly jednoty církve, sloužily tzv. *Ekumenické koncily*.

Slovo ekumenismus pochází z řeckého oikumenē = obývaný, obydlý svět. Jedná se o iniciativu, která se snaží o jednotu všech křesťanů. „O překonání konfesijních, rituálních i národnostních rozdílů mezi křesťany.“¹⁴¹

Už sám Ježíš Kristus prosil Hospodina ve své modlitbě o jednotu a soudržnost křesťanů.

„Aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v tobě.“ (Jan 17, 21)

„Aby byli jedno, jako my jsme jedno.“ (Jan 17, 22)

„Aby byli vedeni v dokonalost jednoty.“ (Jan 17, 23)

Tzv. *Moderní ekumenismus* byl původně záležitostí protestantských církví a jeho počátky jsou zachyceny roku 1910 v Edinburgu. Na rozdíl od protestantských církví, přijímala katolická církev ekumenismus velmi pomalu a přistupovala k němu poněkud vlažně.

„Ekumenické hnutí kromě toho, že podporuje setkávání a dialog mezi různými křesťanskými církvemi, se modlí také za jednotu. Z toho důvodu se, každý rok v týdnu od 18. - 25. ledna, koná týden modliteb za jednotu křesťanů.“¹⁴²

Ekumenické hnutí vzniklo ve 20. století jako reakce na krizi v náboženství způsobenou společenskou situací doby. Je vedeno Světovou radou církví, která „sdružuje většinu protestantských a pravoslavných církví, ale i arménskou církev

¹⁴¹ PAVLINCŮVÁ, Helena a kol. *Slovník: Judaismus Křesťanství Islám*. Praha : Mladá fronta, 1994. ISBN: 80-204-0440-6. s. 170.

¹⁴² Encyklopedie [online]. [Cit. 2012-03-21]. Ekumenismus. Dostupné z WWW: <<http://www.iencyklopedie.cz/ekumenismus2>>.

a některé další.¹⁴³ Katolická církev sice intenzivně spolupracuje se světovou radou církví, ale jako jediná není její členkou.¹⁴⁴

Pro křesťanství je jednota velmi důležitá, neboť je charakteristická pro pravou Boží obec. Podle Janova evangelia je jednota podstatou církve. „Jelikož jednota církve patří k její podstatě, nesmí si křesťanská církev zvyknout na rozdělení, které odporuje Ježíšovu odkazu a její vlastní podstatě (...).“¹⁴⁵

5.1.1 Světová rada církví

V roce 1948 vznikla v rámci ekumenismu *Světová rada církví* (SRC) – organizace, dávající možnost a prostor pro sbližování křesťanských církví. SRC se snaží o neustálý kontakt a dialog mezi jednotlivými církvemi.¹⁴⁶

Prostřednictvím SRC se spolu sdružují jednotlivé církve, ale v žádném případě jim SRC není nijak nadřazena. Všechny členské církve jsou si rovny a vyznání každé z nich má naprosto stejnou váhu. Sama SRC se považuje jen za nástroj ekumenismu a nesnaží se o žádnou pravomoc nad sdruženými církvemi. Hlavní snahou tohoto sdružení je, aby se církve navzájem poznaly a pochopily, neboť největší rozdíly tkví v různém pojetí jednotlivých církví.¹⁴⁷

„Světová rada církví je společenství církví, které vyznávají Pána Ježíše Krista jako Boha a Spasitele podle písem, a proto společně usilují splnit své povolení pro slávu jediného Boha, Otce, Syna a Ducha svatého.“

SRC má v současné době 341 členských církví z více než 100 států. Své členy má také v ČR – Církev československá husitská, Českobratrská církev evangelická, Pravoslavná církev v českých zemích a na Slovensku, Slezská církev evangelická.¹⁴⁸

¹⁴³ KRJANĚV, Jurij, Vitaljevič. Křesťanský ekumenismus. Praha : Nakladatelství Svoboda, 1983. ISBN: 25-033-83. s. 5.

¹⁴⁴ Encyklopedie [online]. [Cit. 2012-03-21]. Ekumenismus. Dostupné z WWW: <<http://www.iencyklopedie.cz/ekumenismus>>.

¹⁴⁵ NEUNER, P. *Ekumenická teologie: Hledání jednoty křesťanských církví*. s. 28-29.

¹⁴⁶ SALAJKA, Milan. *Teologie a praxe církve: Praktická teologie křesťanského západu, Ekumenismus*. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2000. ISBN: 382-093-00. s. 170.

¹⁴⁷ NEUNER, P. *Ekumenická teologie: Hledání jednoty křesťanských církví*. s. 53.

¹⁴⁸ SRC [online]. [Cit. 2012-03-21]. Dostupné z WWW: <www.getsemany.cz/hode/716>.

SRC má jako nejvyšší vedoucí orgán valné shromáždění, který se schází každých sedm let.¹⁴⁹

5.1.2 Pohled katolictví na ekumenismus

Katolická církev velice dlouho nebyla ochotna připustit myšlenku, že by Kristova církev mohla být společenstvím několika církví. Církev mohou být svým způsobem rozdílné, ale měly by být jednotně vedeny – římským papežem. Teologicky toto přesvědčení potvrzovali svatou trojicí. Duch svatý dává možnost různosti, ale nikdy nepůsobí mimo Krista, který to vše sjednocuje. Vláda papeže je jakýmsi spojením jednoty všeho, co pochází od Krista. Pro katolickou církev je centrální řízení všech církví římským stolcem velmi důležité, aby jednotu působila opravdově.

Dlouhý čas byla katolická církev přesvědčena o své jediné správnosti, o tom, že jako jediná udržela jednotu Kristovy církve. Pakliže má dojít k opětovné jednotě, je nutné, aby se oddělené církve navrátily ke katolické církvi a přijaly tak vládu papeže. Katolíci tyto církve nazývají heretické a schizmatické. Heretici byli křesťané reformovaní, schizmatiky se označovali křesťané východní tradice.¹⁵⁰

Katolíci několik desítek let ekumenické hnutí odmítali a považovali ekumenismus za blud. Nejodmítavější postoj k ekumenismu měl papež Pius XI., který zakázal katolíkům, aby se zúčastňovali ekumenických konferencí. Ve své encyklice se o ekumenismu a snahách o jednotu církví vyjadřoval jako o bludu, který ničí katolickou víru. Katolíci měli zákaz účasti na všech ekumenických shromážděních – dokonce i jako pozorovatelé.

Oficiálně měli katolíci zákaz jakéhokoliv ekumenického jednání, avšak neoficiálně se mnoho katolických teologů snažilo o kontakt s ekumenickým hnutím. „Řada významných katolických teologů důkladně studovala

¹⁴⁹ SALAJKA, M. *Teologie a praxe církve: Praktická teologie křesťanského západu, Ekumenismus*. s. 171.

¹⁵⁰ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 102.

a vyhodnocovala teologická východiska a jednotlivé kroky ekumenického hnutí. Půda pro 2. vatikánský koncil byla připravena.¹⁵¹

5.2 Další pokusy o obnovení jednoty křesťanských církví

Velký pokrok v pokusech o jednotu křesťanských církví přinesl Druhý vatikánský koncil. V nově přijatých naukách koncilu se projevila snaha o sblížení katolictví s ostatními křesťanskými církvemi. Především katolíci přestali těmto církvím říkat schizmatikové a heretikové, ale začali je nazývat odloučenými bratry. Zástupci nekatolických církví se směli dokonce zúčastnit neveřejných zasedání koncilu. Mimo oficiální debaty pak mohli sdělovat své názory na probírané otázky a tím pomáhat vymezit některé věroučné záležitosti – působili jako zpětný hlas koncilu.¹⁵²

Na koncilu se nemělo zkoumat a rozhodovat o tom, kdo je vinen rozdělením církví, ale účelem bylo hledat společnou cestu k jednotě. V rámci koncilu byl ustanoven Sekretariát pro jednotu křesťanů, který podporoval jednotu církví a zkoumal ekumenickou náplň textů a návrhů předkládaných koncilu.¹⁵³

Nejvýznamnější událostí Druhého vatikánského koncilu byla projevená lítost nad událostmi roku 1054. Přesto, že katolíci stále viděli jako pravou církev Kristovu jen ve své církvi, byli schopni uznat církevní hodnotu i u ostatních církví. Tvrdí, že ostatní církve jsou svým způsobem součástí katolické církve. „Lidská pošetilost a hříšnost, která způsobila rozdělení, nemohla nikdy úplně zničit společenství mezi křesťany, neboť je založeno v Kristu.“¹⁵⁴ Na druhém vatikánském koncilu došlo tedy ke zrušení vzájemné exkomunikace východu a západu. Toto zrušení provedl papež Pavel VI. a přítomný zástupce patriarchy Athenagora metropolita Meliton.¹⁵⁵

¹⁵¹ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 105-106.

¹⁵² HALAS, František X. *Fenomén Vatikán*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN: 80-7325-034-9. s. 68.

¹⁵³ NEUNER, P. *Ekumenická teologie: Hledání jednoty křesťanských církví*. s. 145.

¹⁵⁴ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 103.

¹⁵⁵ NEUNER, P. *Ekumenická teologie: Hledání jednoty křesťanských církví*. s. 146.

Ve svém společném prohlášení papež Pavel VI. a patriarcha Athenagor I. říkají, že je přáním Boha, aby křesťané usilovali o překonání vzájemných rozporů a stali se tak opět jednotní. Dále vysvětlují, že události z roku 1054 byly iniciativou jen několika konkrétních osob a tedy neměly vést k rozdělení východu a západu. Po projevené lítosti nad událostmi vedoucími k rozkolu pak prohlašují nutnost vymazat tyto události a především exkomunikační akty z paměti obou církví.

Jsou si vědomi, že toto smířlivé gesto nestačí k obnovení plné jednoty křesťanství, ale je krokem k dialogu mezi církvemi a krokem ke smíření.¹⁵⁶

Na své předchůdce pak navázali v ekumenické snaze papež Jan Pavel II. a patriarcha Bartolomea. Učinili také společné prohlášení, ve kterém chválí kroky svých předchůdců v otázce sblížení církví. Zároveň vyzývají křesťany, aby se podíleli na společných modlitbách a vzájemném dialogu, aby podpořili úmysl sblížení východní a západní tradice. Křesťané se mají modlit za jednotu a také ji podporovat intenzivní spoluprací v kultuře, duchovnu, společnosti.¹⁵⁷

Papež Jan Pavel II. (viz příloha č. 8) byl velmi výraznou osobností ekumenismu, jeho zájem o jednotu církví byl obrovský. Pro uskutečnění této věci byl ochoten vyvinout velké úsilí – pro jednotu se snažil připravit co nejlepší podmínky. Důkazem je například omluva a bohoslužba pokání za církevní viny z minulosti.

Velkou překážkou v uskutečnění jednoty je pro východní křesťany nutnost uznání papeže za hlavu všeho křesťanstva. Z tohoto důvodu papež „nabízí nekatolickým církvím dialog o petrském primátu, jenž by mohl vyústit v takové definování místa římského biskupa v církvi, které by bylo přijatelné i pro ně.“¹⁵⁸

Druhý vatikánský koncil velmi změnil přístup katolíkům k ekumenickému hnutí. Na koncilu byl vyhlášen ekumenický závazek, který katolická církev realizuje spoluprací se Světovou radou církví, dialogem s církvemi západní i východní tradice a snahou najít přiblížení v některých dosud odlišných

¹⁵⁶ BUGEL, Walerian. *Ekumenické konsensy II.: Katolicko-pravoslavný dialog, Texty z let 1965-1995*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2002. ISBN: 80-86045-82-X. s. 11-14.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 84-87.

¹⁵⁸ HALAS, F. X. *Fenomén Vatikán*. s. 69.

pohledech. Ekumenický závazek vyzdvihuje myšlenku, že do ekumenických snah a procesů se mají zapojit také všichni jednotlivci, a ne jen oficiální představitelé. Především vidí jako důležité, udržovat neustále dialog s křesťany jiného vyznání a poznávat se navzájem. Veškeré instrukce a návody k otázce ekumenické aktivity jsou zpracovány ve dvou ekumenických direktářích.¹⁵⁹

5.2.1 Východní církve sjednocené s Římem

Snahy sjednotit východní církve s církví katolickou vyústily v unii některých církví východu s Římem (viz příloha č. 7). Východní křesťané se obávali latinizace, proto jim bylo slíbeno ponechání dosavadní autonomie v jejich liturgii, správě a církevním právu. Přesto se ve většině případů s Římem sjednotily pouze části určitých východních církví, což se neblaze projevilo na jednotě samotných pravoslavných církví – jejich jednotu unie naopak porušila.¹⁶⁰

Řím sice ponechal liturgii, správu a církevní právo v kompetenci jednotlivých sjednocených církví, ale naopak od nich vyžadoval uznání primátu římského biskupa a souhlas s katolickou vírou a mravy.

Unie východních církví s Římem se tak může chápat jako jakýsi vzor jednoty křesťanství. Unie totiž demonstruje možnost uznání římského primátu bez nutnosti latinizace a přebírání liturgických zvyklostí. Nicméně k určité latinizaci východních křesťanství docházelo.¹⁶¹

Ostatní pravoslavní křesťané však tuto unii nevnímali nijak pozitivně. „Zde prý Řím postavil obec proti obci a oltář proti oltáři, a tím církve rozpoltil. Musí se vycházet z toho, že unionované církve nemohou představovat model pro sjednocení Východu a Západu. Unijní církve jednotu církví více ohrozily, než podpořily.“¹⁶²

¹⁵⁹ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 106-107.

¹⁶⁰ NEUNER, P. *Ekumenická teologie: Hledání jednoty křesťanských církví*. s. 97.

¹⁶¹ FILIPI, P. *Křesťanstvo*. s. 108.

¹⁶² NEUNER, P. *Ekumenická teologie: Hledání jednoty křesťanských církví*. s. 97.

Unii s Římem tvoří pět ritů zahrnujících v sobě šestnáct církví. 1) Ritus byzantský, 2) Ritus východosyrský, 3) Ritus západosyrský a maronitský, 4) Ritus arménský, 5) Ritus alexandrijský.¹⁶³

5.3 Osobnosti slovanského ekumenismu

Tato práce vznikla v Čechách, kde je ekumenismus velmi aktivní. Čechy spolu s jinými slovanskými národy mají mnoho osobností ekumenismu a proto je zde věnována pozornost alespoň několika z nich.

5.3.1 Vladimír Solovjov a J. J. Strossmayer

Vladimír Solovjov žil v letech 1853 – 1900. Při studiu na střední škole se rozešel se svojí pravoslavnou vírou a stal se nihilistou. Po střední škole vystudoval biologii a filosofii, která ho přivedla zpět k jeho pravoslaví, a poté byl hluboce věřícím pravoslavným křesťanem. Jeho pravoslavné vyznání mu však nezabránilo v tom, aby se obdivoval katolické církvi. Obdivoval na ní především její nezávislost na státní moci, kterou naopak vytýkal pravoslaví.

Obdiv ke katolické církvi ho nejspíše přivedl k jeho velké podpoře ekumenismu křesťanských církví a to hlavně mezi církví katolickou a pravoslavnou.

Ovlivnil mnoho svých následovníků a pozdější ekumenické hnutí. Sám papež Jan Pavel II. (viz příloha č. 8) ho označil za průkopníka dialogu křesťanských církví.¹⁶⁴

„Solovjov byl prvním pravoslavným teologem, který se odvážil prolomit pocit odcizení a odstranit předěl oddělující ruské náboženské myšlení

¹⁶³ FILIPI, P. *Ekumenická teologie: Hledání jednoty křesťanských církví*. s. 108-109.

¹⁶⁴ Solovjov [online]. [Cit: 20-04-2012]. Databazeknih. Dostupné z WWW: <databazeknih.cz/zivotopis/vladimir-sergejevic-solovjov-6562>

od náboženského myšlení západní Evropy.“ Dokázal propojit problémy katolicismu s myšlenkami protestantismu.¹⁶⁵

Solovjov byl ve svém ekumenickém smýšlení velmi ovlivněn arcibiskupem J. J. Strossmayerem.

Josip Juraj Strossmayer se narodil v roce 1815 a zemřel roku 1905. Vystudoval teologii a filosofii, působil jako univerzitní profesor, v roce 1849 byl jmenován do funkce biskupa v Djakově.

Zúčastnil se prvního Vatikánského koncilu, kde velmi razantně protestoval proti papežské neomylnosti.

Ve svých prohlášeních velmi často bránil protestantismus a nekatolické církve.¹⁶⁶

Strossmayer intenzivně propagoval církevní jednotu a věřil, že Slované jsou prostředníky mezi křesťanským Východem a Západem. Snažil se prostřednictvím cyrilometodějské tradice propojit Slovany s římskou církví. Vyhlášení papežské neomylnosti vnímal negativně, neboť se obával, že ještě více prohloubí propast mezi pravoslávím a katolicismem.

Solovjov a Strossmayer se shodovali v pohledu na církevní unii. Solovjov se ve svých dílech snaží vysvětlit, že úkolem Ruska je sjednocení církví. Vytvořil memoriál, který pojednává o unii mezi pravoslávím a katolickou církví. Memoriál „věcně formuluje Solovjovovy názory na rozdělení východních a západních křesťanů i podmínky a zásady odstraňování překážek sjednocení.“¹⁶⁷

Nadšení Solovjova pro jednotu křesťanství však časem osláblo. Důvodem byl chladný přístup k jednotě ze strany papeže Lva XIII. Ten byl přesvědčen, že jednota mezi východem a západem je možná jen zázrakem.¹⁶⁸

¹⁶⁵ AMBROS, Pavel a kol. *Vladimír Solovjov a jednotná Evropa*. Velehrad : Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2001. ISBN: 80-86045-77-3. s. 21.

¹⁶⁶ Strossmayer [online]. 2009 [Cit: 20-04-2012]. Catholic encyklopedia. Dostupné z WWW: <<http://www.newadvent.org/cathen/14316a.htm>>.

¹⁶⁷ AMBROS, P. a kol. *Vladimír Solovjov a jednotná Evropa*. s. 22-25.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 28.

6 ČESKÝ EKUMENISMUS

Do Čech přišlo křesťanství v cyrilometodějské tradici pod záštitou nerozdělené církve. Následné rozdělení křesťanství se v Čechách projevilo výraznou latinizací a výskytem tzv. „podzemní církve“¹⁶⁹ – nelegální působení slovanských kněží. Díky Karlu IV. byla slovanská církev legalizována.

Po rozdělení křesťanství si byly obě církve blízké. Postupem času se ale začaly vzdalovat stejně tak, jak tomu bylo i v jiných zemích.¹⁷⁰

Po konci světových válek si Česko uvědomilo, že je nutné tolerovat různá náboženství ve jménu pravdy Páně. „Pojem pravdy je trvalým závazkem, abychom hledali jednotu nikoli na úkor pravdy, ale jednotu v pravdě.“¹⁷¹ Poválečná situace byla ekumenismu nakloněna, ale převrat r. 1948 ho velmi ohrozil. Přesto se ale v Česku ekumenické hnutí vytvořilo a několik stran dokonce vstoupilo do Světové rady církví – českobratrská evangelická, slovenská luterská a slovenská reformovaná. V roce 1955 vznikla v Československu dokonce Ekumenická rada církví, do které postupem let vstoupilo mnoho církví.¹⁷²

Po revoluci v roce 1989 se mohlo ekumenické hnutí konečně rozvinout, vyřešit důležité formální záležitosti a vyvíjet své aktivity doma i v zahraničí. Během komunismu se však v Česku podařilo vytvořit ekumenický překlad celé Bible¹⁷³

Ekumenická rada církví má v plánu sjednocovat učedníky Kristovy a hlásat toleranci různých církví navzájem. „ERC má být základnou a nástrojem spolupráce a sblížování a české společnosti příkladem a svědectvím tolerance a vzájemné úcty.“ U veřejnosti převládá představa, že křesťanství je zde tvořeno církví katolickou a ostatními církvemi ERC.

¹⁶⁹ Podzemní církve – označení pro církev, která nesmí veřejně vykonávat své obřady. Podle míry pronásledovanosti se do ilegálního působení řadí část církve nebo celá její činnost. Činnost církve se na venek jeví jako nenáboženská aktivita.

¹⁷⁰ NEUNER, P. *Ekumenická teologie: Hledání jednoty křesťanských církví*. s. 299.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 300.

¹⁷² SALAJKA, M. *Teologie a praxe církve: Praktická teologie křesťanského západu, Ekumenismus*. s. 210-211.

¹⁷³ NEUNER, P. *Ekumenická teologie: Hledání jednoty křesťanských církví*. s. 301.

Přesto, že je v posledních letech náklonnost ke křesťanství v Česku malá a informovanost veřejnosti mizivá a povrchní, „ekumenické téma má své místo ve veřejných médiích a je součástí výukových a badatelských programů dvou nekatolických bohosloveckých fakult.“¹⁷⁴

6.1 Tomáš Špidlík

Tomáš Špidlík se narodil roku 1919 v Boskovicích. Po studiích na gymnáziu vystudoval Filosofickou fakultu v Brně obor latina a česká literatura, poté studoval filosofii, teologii a východní spiritualitu. V roce 2003 byl jmenován kardinálem.¹⁷⁵

T. Špidlík se velmi intenzivně zabýval studiem východního křesťanství. Jeho myšlenky navazovaly na Vladimíra Solovjova.¹⁷⁶

Špidlík je přesvědčen, že už teď „je pravá Církev jen jedna.“ Druhý vatikánský koncil připouští různé možnosti spojení s touto církví a úkolem ekumenismu je podle Špidlíka tyto možnosti hledat a posilovat. Tvrdí, že i nevěřící člověk, který koná dobro z čistého přesvědčení, je na cestě ke spojení s Kristem. Podle něj se nemají hledat v církvích rozdíly, ale má se vnímat každé projevené dobro jako projev Ducha svatého, neboť „v tom a tom dobrém jsme spolu za jedno“ a „na tomto poli tedy můžeme a máme spolupracovat.“

Ekumenismus by se měl odehrávat především na poli duchovním a ne juridikčním. Církev by se měly poznat vzájemně a vzít si od sebe, to co je dobré. To je podle Špidlíka spolu s osobním dialogem mezi lidmi cesta k jednotě.

„Růst v jednotě církve je růst v milosti Boží a ten je především osobní a rozvíjí se duchovním otcovstvím a bratrstvím.“¹⁷⁷

¹⁷⁴ SALAJKA, M. *Teologie a praxe církve: Praktická teologie křesťanského západu, Ekumenismus*. s. 213.

¹⁷⁵ ŠPIDLÍK, Tomáš. PAULAS, Jan. *Duše poutníka*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN: 80-7192-828-3. s. 227-228.

¹⁷⁶ *Tomáš Špidlík* [online]. [cit. 2012-04-01]. Wikipedia: The Free Encyclopedia. Dostupné z WWW: www.wikipedia.org/wiki/Tomáš_Špidlík

7 ROZHOVORY NA TÉMA EKUMENISMU

V komunikaci mezi církvemi jsou velmi důležití jedinci a jejich pohled na ekumenismus a možné sjednocení křesťanských církví. Proto jsem položila několik otázek na toto téma dvěma respondentům (viz příloha č. 1-2). Na otázky ochotně odpověděli příslušník Katolické církve JUDr. Jan Klail (viz příloha č. 1) a příslušnice církve Pravoslavné paní Ludmila Fecurová (viz příloha č. 2).

7.1 Shrnutí rozhovorů

Na základě těchto dvou rozhovorů se samozřejmě nedá vytvořit jednoznačný obecný pohled na vnímání a přístup církví k ekumenismu, anebo dokonce k jednotě samé. Je zde ovšem alespoň trochu patrný pohled na tuto problematiku očima „řadového“ věřícího člověka.

Přesto, že se katolická církev dlouho ekumenickému hnutí vyhýbala, je ve svých nynějších snahách o sblížení mnohem aktivnější a pozitivnější (viz příloha č. 1). Pravoslavní křesťané jako by byli uzavřeni ve své víře bez většího zájmu o jiná křesťanství. Vypadá to také, že jejich duchovní s nimi o tomto tématu příliš nediskutují a nesnaží se je vést k dialogu s jinými církvemi (viz příloha č. 2). Katolická církev zjevně své „ovečky“ naopak podporuje v dialogu a sblížování se s křesťany jiných vyznání a napomáhá jim tomu také tím, že pořádá mnoho ekumenických akcí (viz příloha č. 1).

Je jasné, že samotné sjednocení není tak moc důležité. Mnohem důležitější je, aby církve vedly vzájemný dialog, snažily se vzájemně poznávat a hledat k sobě cestu. Církve si totiž navzájem určitě mají co nabídnout, a tak by byla škoda, kdyby se chtěly uzavírat do sebe nebo přetvářet k obrazu svému. Měly by se spíše snažit o vzájemné obohacení.

¹⁷⁷ ŠPIDLÍK, T. PAULAS, J. *Duše poutníka*. s. 112-120.

8 ZÁVĚR

Křesťanství je útvar velice složitý a členitý. Po staletí existence tohoto útvaru, docházelo k mnoha vnitřním rozkolům a štěpením jednotlivých křesťanských církví. Ne každé rozdělení se vždy podařilo nějak zažehnat a jednotu Kristovy církve obnovit. V roce 1054 pak došlo k rozdělení křesťanství na východní a západní tradici a toto rozdělení trvá dodnes.

Vše bylo způsobeno exkomunikací mezi východním patriarchou a delegáty ze západu. Přesto, že se exkomunikace týkala jen několika konkrétních osob, došlo k reálnému rozdělení dvou nejsilnějších součástí křesťanství – křesťanství se rozdělilo na východní (pravoslavnou) a západní (katolickou) církev. Toto rozdělení křesťanství se označuje jako Velké schizma.

Od chvíle Velkého schizmatu r. 1054 se uskutečnilo několik pokusů o obnovení jednoty křesťanské církve. K prvním snahám došlo prostřednictvím Křižáckých výprav. Tyto výpravy měly pomoci východu, aby se osvobodil od expandujícího Islámu a hlavně od seldžuckých Turků. Východní církev chtěla za pomoci západní církve osvobodit a získat zpět svatá místa. Křižácké výpravy nakonec vedly k definitivní ztrátě svatých míst a k tomu, že východní křesťané prohloubili svůj odpor k církvi západní.

Křesťanské církve na západě a na východě se začaly samostatně vyvíjet každá svým směrem. Vznikly velké rozdíly v liturgii, bohoslužbě, církevním právu a především v představě o hlavě církve.

Až v roce 1274 tedy dlouhou dobu po čtvrté křížové výpravě došlo k dalším neválečným pokusům o obnovení jednoty křesťanství, ale žádný z nich nebyl úspěšný. Tyto pokusy se uskutečnily na lyonském koncilu a na koncilu ferrarsko-florentském.

Teprve ve 20. století pocítily církve opravdovou nutnost jejich jednoty, a tak se začaly věnovat ekumenismu. Vznikla tak ekumenická Světová rada církví, která dává prostor pro dialog mezi jednotlivými církvemi. Mnoho církví se stalo členy této organizace hned nebo v průběhu let, kromě církve katolické.

Katolická církev po mnoho let přistupovala k ekumenickému hnutí velmi chladně a nedůvěřivě. Velký zlom v tomto vnímání přinesl až Druhý vatikánský

koncil. Katolíci se ani po něm sice nestali členem SRC, ale velice intenzivně s ní spolupracují a v ekumenické otázce se hodně angažují.

Výsledkem ekumenických snah katolické církve je unie s několika východními církvemi. Tato unie může být za vzor jednoty křesťanství, ale u východních církví není vždy vnímána kladně.

Ekumenické hnutí je zvláště v dnešní době velmi důležité. Veřejnost nevnímá křesťanství příliš kladně a obecně je ve společnosti nálada spíše protináboženská. Jednota církví a jejich schopnost vzájemné tolerance by postavení křesťanství jistě povznesla a zvýšila by jeho důvěryhodnost – v dnešní době totiž mnoho lidí odmítá křesťanství pro jeho nedůvěryhodnost.

Pro autorku bylo vypracování této práce velkým obohacením a prohloubením vědomostí o křesťanství a historii. O tomto tématu existuje mnoho dostupné literatury a internetových zdrojů, z nichž je možno čerpat. Méně informací lze najít k otázkám obnovení jednoty křesťanství. Dnes se církve snaží o přiblížení a možnou jednotu se zvýšeným úsilím. Je žádoucí, aby tato snažení nadále pokračovala a byla zintenzivněna. Časem možná snahy vyústí v další ekumenický koncil, který by mohl jednotu církví dovést do úspěšného konce.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- AMBROS, Pavel a kol. *Vladimír Solovjov a jednotná Evropa*. VELEHRAD : Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2001. 142 s. ISBN: 80-86045-77-3.
- BIBLE: *Písmo svaté Starého a Nového zákona. Ekumenický překlad*. PRAHA : Česká biblická společnost, 1993. ISBN: 80-900881-8-X.
- BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*. PRAHA : Akademie věd České republiky, 1995. 230 s. ISBN: 80-200-0512-9.
- BUGEL, Walerian. *Ekumenické konsensy II.: Katolicko-pravoslavný dialog, Texty z let 1965-1995*. VELEHRAD : Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2002. 116 s. ISBN: 80-86045-82-X.
- DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Dějiny a teorie náboženství*. PLZEŇ : Právnická fakulta, 1994. 102 s. ISBN: 80-7082-175-2.
- DVORNÍK, František. *Fotiovo schizma: Historie a legenda*. OLOMOUC : PB tisk s.r.o., 2008. ISBN: 978-80-86715-94-0.
- FILIPI, Pavel. *Křesťanstvo*. BRNO : Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998. 335 s. ISBN: 80-85-959-35-2.
- FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny*. PRAHA : Zvon, České katolické nakladatelství, 1992. 196 s. ISBN: 80-7113-008-7.
- HALAS, František X. *Fenomén Vatikán*. BRNO : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN: 80-7325-034-9.
- HROCHOVÁ, Věra. HROCH, Miroslav. *Křížáci ve svaté zemi*. PRAHA : Mladá fronta, 1996. 328 s. ISBN: 80-204-0621-2.
- JEDIN, Hubert. *Malé dějiny koncilů*. PRAHA : Česká katolická Charita, 1990. ISBN: neuvedeno.

- KRJANĚV, Jurij, Vitaljevič. *Křesťanský ekumenismus*. PRAHA : Nakladatelství Svoboda, 1983. ISBN: 25-033-83.
- KUNG, Hans. *Malé dějiny katolické církve*. BRNO : Vyšehrad s.r.o., 2005. 152 s. ISBN: 80-7021-770-7.
- NEUNER, Peter. *Ekumenická teologie: Hledání jednoty křesťanských církví*. PRAHA : Vyšehrad spol. s.r.o., 2001. 312 s. ISBN: 80-7021-408-2.
- PAVLINCOVÁ, Helena a kol. *Slovník: Judaismus, Křesťanství, Islám*. PRAHA : Mladá fronta, 1994. 472 s. ISBN: 80-204-0440-6.
- SALAJKA, Milan. *Teologie a praxe církve: Praktická teologie křesťanského západu, Ekumenismus*. PRAHA : Nakladatelství Karolinum, 2000. ISBN: 382-093-00.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. PAVLAS, Jan. *Duše poutníka*. KOSTELNÍ VYDRŽÍ : Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN: 80-7192-828-3.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Spiritualita křesťanského Východu: Systematická příručka*. OLOMOUC : Velehrad, 2002. ISBN: 80-86045-84-6.
- TAUER, Felix. *Svět Islámu: jeho dějiny a kultura*. PRAHA : Vyšehrad, 1984. 268 s. ISBN: 33-678-84.
- TOMKINS, Stephen. *Stručné dějiny křesťanství*. PRAHA : Volvox Globator, 2009. ISBN: 978-80-7207-703-8.
- VOLNÝ, Zdeněk a kol. *Toulky minulostí světa 5*. PRAHA : Via Facti, 2003. ISBN: 80-239-1138-4.
- VON WETZKY, Karl. *Bůh tomu chce: Češi a Moravané na III. Křížové výpravě do svaté země*. BRNO : Moravská Bastei, 1998. ISBN: 80-7173-917-0.

9.1 Internetové zdroje

- *Catholic encyklopedia* [online]. 2009 [Cit: 2012-04-20]. Joseph Georg Strossmayer. Dostupné z WWW: <www.newadvent.org/cathen/14316a.htm>.
- *Encyklopedie* [online]. [Cit: 2012-03-21]. Ekumenismus. Dostupné z WWW: <<http://www.iencyklopedie.cz/ekumenismus2>>.
- *Encyklopedie* [online]. [Cit: 2012-03-21]. Ekumenismus. Dostupné z WWW: <<http://www.iencyklopedie.cz/ekumenismus>>.
- *Fotios* [online]. 2012 [Cit: 2012-03-15]. Wikipedie: otevřená encyklopedie. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Fotios>>.
- *Solovjov* [online]. 2009 [Cit: 2012-04-20]. Databáze knih. Dostupné z WWW: <databazeknih.cz/zivotopis/vladimir-sergejevic-solovjov-6562>.
- *SRC* [online]. [Cit: 2012-03-21]. Dostupné z WWW: <www.getsemany.cz/hode/716>.
- *Tomáš Špidlík* [online]. 2012 [Cit: 2012-04-01]. Wikipedie: The Free Encyklopedia. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Tomáš_Špidlík>.

9.2 Zdroje příloh

- *Ekumenický patriarcha Bartoloměj I.* [online]. [Cit: 2012-04-20]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Bartolomew_I.jpg>.
- *Katolický kříž* [online]. [Cit: 2012-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%99%C3%AD%C5%BE>>.

- *Koncil v Clermontu* [online]. [Cit. 2012-03-22]. Dostupné z WWW:
<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:CouncilofClermont.jpg>>.
- *Křižáci před Konstantinopolí* [online]. [Cit. 2012-03-22]. Dostupné z WWW:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Arriv%C3%A9_des_crois%C3%A9s_%C3%A0_Constantinople.jpg>.
- *Papež Jan Pavel II.* [online]. [Cit. 2012-03-22]. Dostupné z WWW:
<http://www.google.cz/imgres?q=pape%C5%BE+jan+pavel+ii&hl=cs&sa=X&biw=1138&bih=528&tbm=isch&prmd=imvns&tbnid=lxZak5eGkRPKEM:&imgrefurl=http://www.bmtylo.cz/article/308-dotkne-se-navsteva-svateho-otce-benedikta-xvi-slavkova-.html&docid=JHeFJ-uMiYLCXM&imgurl=http://www.bmtylo.cz/photobank/3407.jpg&w=369&h=600&ei=O9JqT_D_LKGg4gTUubTXBQ&zoom=1&iact=hc&vpx=816&vpy=119&dur=1843&hovh=286&hovw=176&tx=92&ty=169&sig=108084852530516946621&page=1&tbnh=167&tbnw=111&start=0&ndsp=12&ved=1t:429,r:4,s:0>.
- *Papežský kříž* [online]. [Cit. 2012-04-12]. Dostupné z WWW:
<<http://www.symboly.mysteria.cz/Symboly/Kriz-Papezsky.htm>>.
- *Patriarchální kříž* [online]. [Cit. 2012-04-12]. Dostupné z WWW:
<<http://cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%99%C3%AD%C5%BE>>.
- *Pravoslavný kříž* [online]. [Cit. 2012-03-22]. Dostupné z WWW:
<<http://www.symboly.mysteria.cz/Symboly/Kriz-Papezsky.htm>>.
- *Schéma rozdělování křesťanských církví* [online]. [Cit. 2012-03-24]. Dostupné z WWW:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_c%C3%ADrkve>.

10 RESUMÉ

Práce je složena z šesti částí. V první kapitole jsou popsány příčiny rozkolu církví, které vedly k Velkému schizmatu v roce 1054. Je zde nastíněno také několik předešlých roztržek mezi východní a západní církví, které se však vždy podařilo úspěšně zažehnat. Další část je zaměřena na události, které následovaly bezprostředně po Velkém schizmatu. Jsou tím myšlena křížácká tažení, která měla pomoci překonat schizma, nakonec však byla příčinou prohloubení rozkolu. Následující kapitola se snaží zmapovat rozdíly, které nastaly ve vývoji křesťanských církví po jejich rozdělení. Další kapitola je věnována pokusům o sjednocení po roce 1054. Jsou zde popsány pokusy následující po neúspěšných křížáckých válkách až k Druhému vatikánskému koncilu, který byl na cestě ke sblížení církví velmi zásadní. Také je zde věnována pozornost ekumenickému hnutí a východním církvím, které vstoupily do unie s Římem. V závěru kapitoly je uvedeno několik osobností slovanského ekumenismu, což dává prostor pro navázání další části práce, která se pokouší alespoň stručně nastínit vývoj ekumenického hnutí v České republice. S tímto souvisí závěrečná kapitola, ve které jsou dva rozhovory s věřícími na téma ekumenismu. Každý z nich je jiného vyznání a rozhovory s nimi pomáhají přiblížit pohled na ekumenismus očima „řadových“ věřících v Čechách, ukazují také rozdílnost pohledu katolíka a pravoslavného křesťana.

Resume

The paper is divided into six sections. The first section is devoted to the causes of the church schism. Those causes led into the Great Schism in 1054. This part describes as well several schisms between the Eastern and the Western Church that happened before the Great schism. However, it was possible to solve and ward off those schisms. The next part concentrates on events which appeared right after the Great schism, e.g. crusades expeditions. The crusades were supposed to overcome and find solution to the schism. However, in the end

crusaders caused the schism went even deeper. The following section maps the differences that happened in the development of the Christian Churches after the Churches got separated. The next section addresses to the attempts for the unification after the unsuccessful crusades until the events of the Second Vatican Convention after 1054. The Second Vatican Convention was very crucial on the way to the Church re-approaching. This section examines as well the Ecumenical Movement and the Eastern Churches that entered into the union with Roma. Several personalities of the Slavonic ecumenism are described in the end of the section. This introduces the next section. The next section of the paper tries to briefly outline the development of the ecumenical movement in the Czech Republic. The final section is devoted into two dialogues with believers on the topic of ecumenism. Each of the believers has different religion believe. The dialogues with them help to explain the view on the ecumenism from the eye of the ordinary believers in the Bohemia. They show the different understanding of a Catholic and an Orthodox Christian.

11 SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č.: 1 – Rozhovor – JUDr. Jan Klail – Katolická církev
- Příloha č.: 2 – Rozhovor – Ludmila Fecurová – Pravoslavná církev
- Příloha č.: 3 – Obrazová příloha – Pravoslavný kříž
- Příloha č.: 4 – Obrazová příloha – Katolický kříž
- Příloha č.: 5 – Obrazová příloha – Koncil v Clermontu
- Příloha č.: 6 – Obrazová příloha – Křižáci před Konstantinopolí
- Příloha č.: 7 – Obrazová příloha – Schéma rozdělování křesťanských církví
- Příloha č.: 8 – Obrazová příloha – Papež Jan Pavel II.
- Příloha č.: 9 – Obrazová příloha – Ekumenický patriarcha Bartoloměj I.
- Příloha č.: 10 – Obrazová příloha – Papežský kříž
- Příloha č.: 11 – Obrazová příloha – Patriarchální kříž

12 PŘÍLOHY

Příloha č.: 1 – Rozhovor – JUDr. Jan Klail – Katolická církev

„Co podle Vás vedlo k rozdělení křesťanství v roce 1054?“

„Vliv na to měla prohlubující se odlišná tradice, odlišné klima daných prostředí a míra politického a mocenského vlivu. Velkou roli určitě sehrálo také to, že východní církve špatně pochopily roli římského biskupa – papeže.“

„Jak vidíte ekumenismus ve Vašem městě?“

„Církev se zde pravidelně setkávají – několikrát do měsíce, vedou společný dialog a modlí se spolu. Církev vymýšlejí často společné akce, a to dokonce také s židovskou obcí. Pořádají se zde ekumenická shromáždění, na kterých se pravidelně střídají kazatelé z různých místních církví.“

„Jaký je zde tedy dialog s pravoslavnou církví?“

„Bohužel dialog s pravoslavným zde není příliš velký. Přesto, že se v Plzni pořádá mnoho ekumenických akcí, pravoslavná církev se jich příliš nezúčastňuje. Těchto setkání se zúčastňují nejvíce katolíci a evangelíci – pravoslavní věřící jsou velice uzavření vůči ekumenickému dialogu.“

„Jsou ekumenické snahy v Plzni tedy podle Vás velké?“

„Ano. V Plzni se ekumenismu velice daří a je velmi aktivní a to především díky osobě pana Mons. Františka Radkovského, který je velký ekumenista.“

„Z jakého důvodu se podle Vás pravoslaví vyhýbá dialogu a vůbec ekumenickým snahám?“

„Katolictví má věroučně mnohem blíže k pravoslaví, přesto se ekumena odehrává paradoxně spíše mezi katolíky a evangelíky. Překážkou je velká uzavřenost pravoslaví vůči dialogu, která je nejspíše způsobená strachem – bojí se, že jim katolíci odlákají jejich věřící a poskytnou jim lepší a srozumitelnější náhled víry.“

„Jaká je tedy podle Vás možná cesta ke sblížení církví či dokonce k jejich jednotě?“

„Určitě to chce čas a upřímné vedení intenzivního dialogu. Musí se hledat společné aktivity a mosty, a tyto postupně rozšiřovat. A časem do toho pán Bůh přidá na obě strany osobnosti, které budou přitažlivé pro církve navzájem a povedou tedy církve ke vzájemné jednotě. Církve mají ale už nyní mnoho společných problémů, které je k sobě přibližují a žádají si spolupráci – velká expanze islámu, globalizace, konzumní způsob života a hlavně velký úbytek věřících a ztráta důvěry v křesťanství.“

„Myslíte, že je potřeba, aby se pravoslavná církev více otevřela ekumenismu?“

„Ano. Pravoslaví by potřebovalo něco, jako byl Druhý vatikánský koncil u katolictví, který by ho oživil, zmodernizoval a posunul dál. Katolictví je právě od Druhého vatikánského koncilu mnohem otevřenější a srozumitelnější.“

„Stýkáte se mimo ekumenické akce s věřícími jiných vyznání?“

„Ano, stýkáme – máme dokonce i několik blízkých přátel z evangelických církví, ale z pravoslavné církve nikoli. Jak už bylo řečeno, jsou velmi uzavřeni a také je jich tady u nás málo a jsou to většinou cizinci – Rusové, Ukrajinci. Je obtížné s nimi navázat kontakt, natož se s nimi spřátelit.“

„Pohlížíte na ekumenismus dnešní doby jako na dostačující?“

„Dnešní ekumenismus je proti dřívějším létům hodně aktivní a hlavně úspěšný, ale určitě je ještě mnoho prostoru... Nicméně jednota by neměla být v žádném případě násilná, ale měla by přijít spontánně. Církev by si měly uvědomit, že každá z nich je nějaká, ale žádná o sobě nemůže tvrdit, že právě ona je ta jediná pravá.“

Příloha č.: 2 – Rozhovor – Ludmila Fecurová – Pravoslavná církev

„Co podle Vás vedlo k rozdělení křesťanství v roce 1054?“

„Věděla jsem, že nastal odklon pravoslavné víry, ale nikdy jsem se tímto tématem příliš nezabývala. Až teď při této otázce mě to zaujalo a zjistila jsem, že vlastně došlo k prokletí a exkomunikaci konstantinopolských hodnostářů.“

„Jak vidíte ekumenismus ve Vašem městě?“

„Nevím o tom, že by se zde vedl nějaký dialog, ale ani spory zde mezi církvemi nejsou. Nevím, zda se u nás konají ekumenické bohoslužby.“

„Jaký je zde dialog mezi církvemi?“

„O žádném dialogu nevím. Myslím, že se jen občas scházejí duchovní na nějakých poradách.“

„Myslíte si, že ekumenický dialog ze strany pravoslaví je velký?“

„Neumím to posoudit. Někde jsem četla, že se setkali nejvyšší představitelé obou církví Kryštof a Benedikt XVI. – ten uznává jen katolickou víru, a proto nemůže dojít ke shodě.“

„Jaká je podle Vás možná cesta ke sblížení mezi církvemi a k možné jednotě?“

„Podle mě k tomu jen tak snadno nedojde, protože katolíci i pravoslavní mají své obřady, které se neshodují. Docela velkou překážku vidím také v tom, že my máme svátky ještě podle juliánského kalendáře. Je jasné, že katolíci ze svého neustoupí a nevidím důvod, proč by měly ustupovat ostatní církve.“

„Zúčastňujete se ekumenických akcí?“

„Ne, ničeho takového se nezúčastňuji a nesleduji to ani v médiích.“

„Stýkáte se mimo tyto akce s věřícími jiného vyznání?“

„Ano.“

„Pohlížíte na ekumenismus dnešní doby jako na dostačující?“

„Ano.“

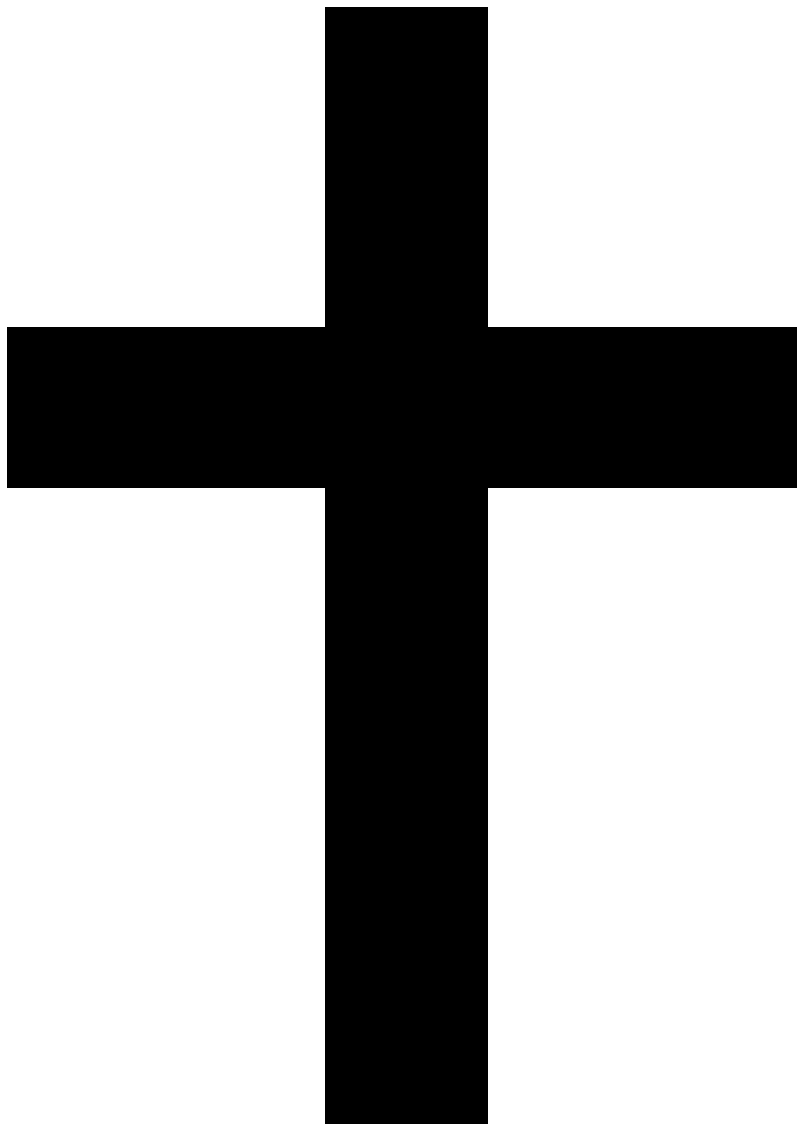
Příloha č.: 3 – Obrazová příloha – Pravoslavný kříž

Pravoslavný kříž – má přes vertikální břevno tři příčná břevna. Horní břevno představuje tabulku s nápisem „Ježíš Nazaretský, král Židů“. Prostřední břevno je určeno na Ježíšovy ruce, dolní břevno je pod nohama ukřižovaného, bývá mírně nakloněné a jeden konec směřuje k nebi a druhý směřuje k zemi (k peklu).

Zdroj: www.revue.theofil.cz

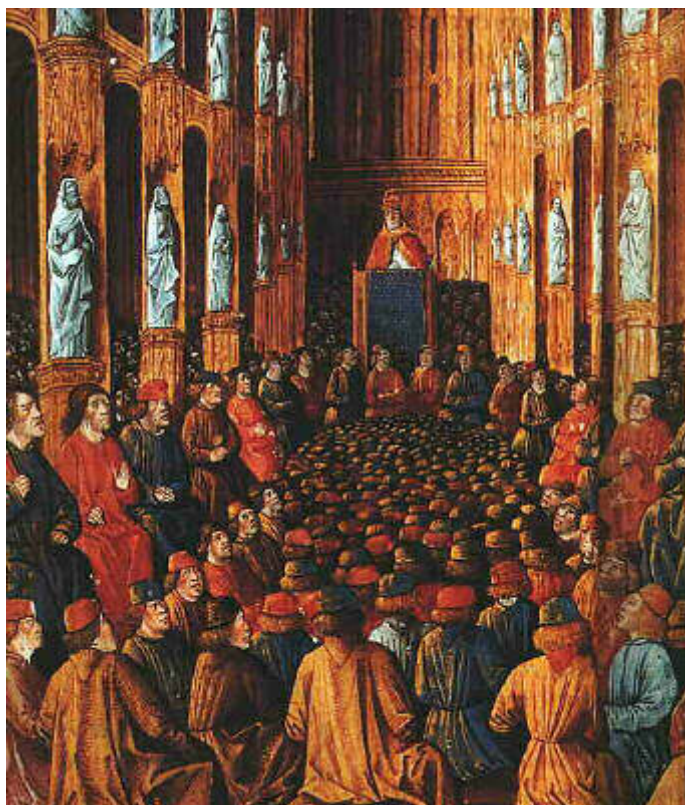
URL: <<http://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=58>>.

Příloha č.: 4 – Obrazová příloha – Katolický kříž

Katolický kříž – nejčastěji se používá tzv. latinský kříž, který má prodloužené svislé břevno. Je nejužívanějším symbolem západního křesťanství.

Zdroj: www.wikipedia.cz

URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%99%C3%AD%C5%BE>.

Příloha č.: 5 – Obrazová příloha – Koncil v Clermontu

Papež Urban II na koncilu v Clermontu.

Zdroj: www.wikipedia.cz

URL: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:CouncilofClermont.jpg>>.

Příloha č.: 6 – Obrazová příloha – Křižáci před Konstantinopolí***Křižácká vojska před Konstantinopolí***

Zdroj: www.wikipedia.cz

URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Arriv%C3%A9_des_crois%C3%A9s_%C3%A0_Constantinople.jpg>.

Příloha č.: 7 – Obrazová příloha – Schéma rozdělování křesťanských církví

Schéma – zjednodušeně znázorňuje postupné rozdělování křesťanských církví. Ve schématu není uveden vznik Starokatolické církve z roku 1870.

Zdroj: www.wikipedia.cz

URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_c%C3%ADrkev>.

Příloha č.: 8 – Obrazová příloha – papež Jan Pavel II.***Papež Jan Pavel II.***

Zdroj: www.google.cz

URL: <http://www.google.cz/imgres?q=pape%C5%BE+jan+pavel+ii&hl=cs&sa=X&biw=1138&bih=528&tbn=isch&prmd=imvns&tbnid=lxZak5eGkRPKEM:&imgrefurl=http://www.bmtypo.cz/article/308-dotkne-se-navsteva-svateho-otce-benedikta-xvi-slavkova-.html&docid=JHeFJ-uMiYLCXM&imgurl=http://www.bmtypo.cz/photobank/3407.jpg&w=369&h=600&ei=O9JqT_D_LKGg4gTUubTXBQ&zoom=1&iact=hc&vpx=816&vpy=119&dur=1843&hovh=286&hovw=176&tx=92&ty=169&sig=108084852530516946621&page=1&tbnh=167&tbnw=111&start=0&ndsp=12&ved=1t:429,r:4,s:0>.

Příloha č.: 9 – Obrazová příloha – Ekumenický patriarcha Bartoloměj I.

Ekumenický patriarcha Bartoloměj I.

Zdroj: www.wikipedia.cz

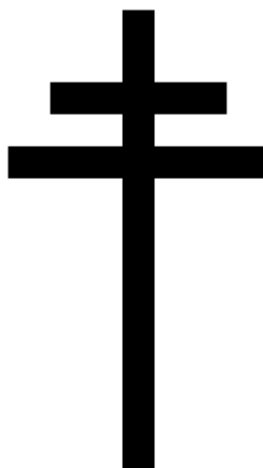
URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Bartolomew_I.jpg>.

Příloha č.: 10 – Obrazová příloha – Papežský kříž

***Papežský kříž** – označuje se jím papež, Symbolizuje, že papež je: nejvyšší kněz, nejvyšší učitel a nejvyšší pastýř. Také symbolizuje: nebe, zemi a peklo.*

Zdroj: www.symbols.mysteria.cz.

URL: <<http://www.symbols.mysteria.cz/Symbols/Kriz-Papezsky.htm>>.

Příloha č.: 11 – Obrazová příloha – Patriarchální kříž

***Patriarchální kříž** – má dvě příčná břevna. Označují se jím patriarchové. Kratší příčné břevno má symbolizovat tabulku s Ježíšovým jménem a vinou.*

Zdroj: www.wikipedia.cz

URL: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%99%C3%AD%C5%BE>>.